

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Hudební pohádka v MŠ

Vypracovala: Andrea Svobodová
Vedoucí práce: Mgr. Petra Waldaufová

České Budějovice 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích, 26. března 2023

Andrea Svobodová

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Petře Waldaufové za cenné rady, ochotu a vstřícnost při konzultacích a za čas, který mi věnovala při vypracování bakalářské práce.

Ráda bych také vyjádřila svou vděčnost své rodině za její trpělivost a pochopení při psaní mé bakalářské práce.

Děkuji dětem za nádherné okamžiky, které jsme společně prožili, a za jejich entuziasmus a radostnou náladu při představení hudební pohádky.

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje využití hudební pohádky u dětí předškolního věku. Cílem práce je poukázat na to, jak může využití hudební pohádky v mateřské škole pomoci v rozvoji hudební tvořivosti. Teoretická část práce se zabývá charakteristikou hudebních činností a jejich klasifikací, a to především z pohledu toho, jaký vliv mají tyto činnosti na dítě předškolního věku. Práce se také zabývá prvky typickými pro vývoj dítěte předškolního věku, vymezuje tvořivost a její rozvoj. Dále se práce věnuje pohádce, charakterizuje ji a nahlíží na ni jako na motivační činitel při volbě hudebních činností. Také je zde charakterizována hudební pohádka. V praktické části je vytvořený program s hudební pohádkou pro tříleté děti prostřednictvím metod hudební výchovy. V průběhu realizace činností a následné podrobné reflexe je využito metody pozorování, rozhovoru a analýzy edukačních materiálů. Každá část je podrobně reflektována s ohledem na konkrétní vzdělávací výstupy každého dítěte.

Klíčová slova

hudební pohádka, hudební schopnosti a dovednosti, dítě předškolního věku, tvořivost

Abstract

The bachelor thesis is devoted to the use of musical fairy in preschool children. The aim of the thesis is to show how the use of musical fairy tale in kindergarten can help in the development of musical creativity. The theoretical part of the thesis deals with the characteristics of musical activities and their classification, especially from the point of view of how these activities affect the preschool child. The thesis also deals with the elements typical for the development of the preschool child, defining creativity and its development. Furthermore, the thesis discusses the fairy tale, characterises it and looks at it as a motivating factor in the choice of musical activities. The musical fairy tale is also characterized. In the practical part, a program is created for three-year-old children with a musical fairy tale via methods of music education. In the course of implementation activities and following detailed reflection there are used an observation method, a method of an interview, and a method of educational materials' analysis. Both parts are reflected in detail with respect of the specific educational outputs of each child.

Keywords

A musical fairy tale, musical abilities and skills, preschool child, creativity

Obsah

Obsah	6
Úvod	8
Teoretická východiska.....	9
1 HUDEBNÍ ČINNOSTI PODPORUJÍCÍ ROZVOJ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	9
1.1 Zpěv písně v mateřské škole	10
Metodický postup při nacvičování písní:	10
1.2 Činnosti s hudebními nástroji (instrumentace).....	12
Metodický postup při nacvičování hry na hudební nástroje:.....	12
1.3 Hudební činnosti podporující pohyb.....	13
1.4 Poslechové činnosti.....	14
2 TYPICKÉ RYSY VÝVOJE DĚTÍ V PŘEDŠKOLNÍM OBDOBÍ.....	16
2.1 Pohybový rozvoj dítěte předškolního věku.....	17
2.2 Rozvoj poznávacích schopností dětí předškolního věku.....	18
2.2.1 Vnímání	18
2.2.2 Myšlení a řeč	19
2.2.3 Paměť a pozornost.....	20
2.2.4 Fantazie	21
2.3 Hudební schopnosti a dovednosti dětí předškolního věku.....	24
3 TVOŘIVOST A HUDEBNÍ TVOŘIVOST U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	27
3.1 Typické znaky tvořivosti a její vývoj	27
4 POHÁDKA.....	30
4.1 Role pohádky při motivaci k hudebním činnostem	30
4.2 Hudební pohádka a dětský muzikál	32
5 HUDEBNÍ POHÁDKA V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	34

5.1	Cíl praktické části.....	34
5.2	Lokalita projektu	35
5.3	Popis postupů a technik použitých při provádění praktické části projektu.....	36
5.3.1	Pozorování	36
5.3.2	Rozhovor	37
5.4	Příprava programu	38
5.5	Program pro tříleté děti: Hudební pohádka „O ztracené ovečce“	39
5.5.1	První den: „Seznámení s hudební pohádkou O ztracené ovečce“	39
5.5.2	Druhý den: „Nácvik jednotlivých popěvků“	41
5.5.3	Třetí den: „Kravička a pejsek Punťa vystupují“	44
5.5.4	Čtvrtý den: „Vyrobíme si loutky“	46
5.5.5	Pátý den: „Už umíme zazpívat pohádku“	49
5.5.6	Šestý den: „Zahrajeme hlasy zvířátek“	51
5.5.7	Sedmý den: „Hudební nástroje vystupují“	53
5.6	Hodnocení celého integrovaného bloku	56
	Diskuse	57
	Závěr	59
	Seznam použitých zdrojů	61
	Seznam příloh	64

Úvod

Téma bakalářské práce jsem si vybrala z důvodu svého velkého zájmu o hudební výchovu. Během studií na základní a střední škole jsem absolvovala přípravné a základní studium 1. a 2. stupně pro hudební nástroj housle na základní umělecké škole (ZUŠ). Na střední škole v Jihlavě jsem vystudovala obor Učitelství pro předškolní a mimoškolní pedagogiku. Z hlediska hudby mě v životě také velmi ovlivnil folklórní soubor Pramínek v Jihlavě, kam jsem chodila hrát na housle. Při své praxi a díky návštěvám v mateřských školách jsem se setkala s řízenými činnostmi pouze na hudební výchovu, avšak já jsem velmi ráda propojovala tu hudební s výtvarnou nebo tanec s hudbou.

Rozhodla jsem se proto, že se pokusím realizovat s dětmi v mateřské škole hudební pohádku, kterou propojím s instrumentálními činnostmi. Během praxe a realizace této výzvy mě velmi potěšilo, jak děti prožívají hudbu. Ráda bych jim v tomto ohledu ještě více pomohla se prohlubovat.

Cílem mé bakalářské práce je poukázat na možnosti rozvoje hudební tvořivosti u dětí předškolního věku hudební pohádkou, proto jsem se v teoretických východiscích zaměřila především na určení, jaké hudební aktivity jsou vhodné pro děti předškolního věku a také jak je lze rozdělit do různých kategorií. Nadále se budu zabývat popisem vývojových charakteristik předškolních dětí s ohledem na rozvoj hudebních schopností a dovedností, dále na hudební činnosti, hudební pohádku a dětský muzikál.

Získané teoretické znalosti budou využity v praktické části při vytvoření programu s vlastní hudební pohádkou a tento program bude následně ověřen v mateřské škole.

Teoretická východiska

1 HUDEBNÍ ČINNOSTI PODPORUJÍCÍ ROZVOJ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Děti předškolního věku mají přirozenou tendenci se věnovat hudbě a vnímají ji tak jako nedílnou součást svého života. Už v batolecím věku dítě reaguje svým způsobem na hudbu, ať už si pobrukuje, nebo tancuje. Zpočátku děti vnímají spíše kontrasty hudebních prostředků, jako je rychle – pomalu či potichu – nahlas, než samotnou melodii, a toho bychom měli při rozvoji jejich hudebního cítění využít.

V dnešní době se zpěv i hudba oproti minulosti vytrácí, proto je důležité zůstávat u starých tradic. Málo zpěvu a hudby v rodinách vede také ke špatné komunikační dovednosti, přitom i hudbou a zpěvem můžeme velmi rozvíjet komunikační dovednosti a schopnosti. Jakákoli tvorba hudby je pro dítě radost, ale i třeba psychické uvolnění, proto se také hudba používá jako terapie. Dítě pomocí hudby vyjadřuje své emoce. Proto bychom neměli hudební činnosti v předškolním věku podceňovat a zanedbávat, ale naopak je velmi podporovat. I výzkumy potvrzují, že „naslouchání klasické hudbě napomáhá intelektuálnímu rozvoji nemluvňat a malých dětí. Jestliže takto působí naslouchání hudbě, o kolik účinnější je aktivní provozování hudby!“ (Ben-Tovim & Boyd, 2007, s. 12)

1.1 Zpěv písně v mateřské škole

Zpěv patří k nejjednodušším a nejpřirozenějším hudebním aktivitám dítěte. Význam zpěvu je velmi důležitý už jen z toho důvodu, že si dítě vytváří kladný vztah k hudbě jako takové. „Zpěv má vnést do života mateřské školy radost a optimismus.“ (Sedlák, 1974, s. 82)

Význam zpěvu je pro děti předškolního věku zcela jedinečnou a nenahraditelnou aktivitou, která slouží nejen jako zábava, ale také jako prostředek uspokojení přirozené potřeby dětí vnímat svět okolo sebe prostřednictvím všech svých smyslů a vyjadřovat se aktivně. Hudební rytmus a forma vyžadují určitou disciplínu při hudebním projevu, kterou se děti ochotně učí. Stejně tak i hra má svá pravidla, která musí být dodržována. Zpěv je nezbytnou součástí hudebních činností, protože se při něm rozvíjí základní hudební schopnosti, jako jsou například sluch, rytmus, intonace, ale i vokální technika. Díky zpěvu děti procvičují své hlasové ústrojí, učí se správnému dýchání a intonaci a rozvíjejí svůj hudební sluch. Zpěv také přináší dětem radost a zájem o hudbu a umožňuje jim vyjádřit své pocity nebo emoce pomocí hudebního projevu. Celkově lze tedy říci, že zpěv je klíčovým prvkem v systému hudební výchovy a má významný vliv na rozvoj dětské hudební gramotnosti a celkové radosti z hudby. (Janovská, 1990)

Metodický postup při nacvičování písní:

Dítě v předškolním věku ještě nemá zcela rozvinuté hudební schopnosti. Navíc je dětský kolektiv v mateřské škole složený z dětí s různou úrovní hlasové i rozumové úrovně. Úkolem učitelky je proto přistupovat k hudební výchově individuálně s ohledem na jednotlivé děti ve skupině, aby respektovala rozdíly mezi dětmi a zachovala pravidlo, že dítě se učí hrou. Zpěv má pro něj být radostí a příjemným zážitkem.

Důležitou částí nácvičení písně je motivace. Děti zpívají velmi rády, zpěv jim přináší prožitek, radost a užívají si ho. Motivací je tak sama radost ze zpěvu, práce s písní, možnost doprovázet se na rytmické nástroje, zatančit si na známou píseň nebo například pochvala za pěkný pěvecký projev. Mezi mimohudební motivace patří například pohádka, příběh, hádanka, obrázky, loutka a maňásek.

Další důležitou částí jsou dechová cvičení a práce s dechem. Dýchání je proces výměny plynů (kyslík, oxid uhličitý) mezi organismem a jeho externím prostředím. Pro správné

dýchání musíme dýchat celým dechovým aparátem – chráníme tím hlasivky, výdech je regulovaný pomocí bránice, mezižebních svalů a břišních svalů. Důležitá je uvolněnost celého těla.

Dechová cvičení:

- Nádechy = do břicha, nezvedání ramen, nenadechovat příliš vzduchu.
- Výdechy = nezadržovat dech, kontrola zastrčení břicha.

S dětmi můžeme správný nádech a výdech nacvičovat pomocí představ, např. přivoníme si k rozkvetlé fialce, foukáme do peříček, odkvetlé pampelišky, pejskovi je horko (mírné vdechování a vydechování ústy), pejsek moc běhal (prudké nadechování a vydechování ústy ve stoje i vsedě).

První dvě fáze před zazněním tónu (nádech, uklidnění) by měly probíhat přirozeně, měly by být řízené pouze vlastní představou nebo obsahem sdělení při mluvě. Důležité pro správné dýchání je pohyb, poloha těla, uvědomění si vlastního dechu. (Lišková, 2006)

Lišková (2006) uvádí tyto formy nácviku písně:

1. Nácvik nápodobou

- Tento typ nácviku se hodí pro jednoduché písně s pochopitelnou formou, kterou mohou děti po učitelce, která předzpívává, opakovat a napodobovat.
- Zároveň je lepší tento typ nácviku využívat u menších dětí, které prostřednictvím pozorování a následného opakování po učitelce zpívají společně s ní. Ideální je zazpívat píseň opakovaně.

2. Nácvik formou hry na ozvěnu

- Tento typ nácviku je využitelný spíše u starších dětí, jejichž rozumové schopnosti již umožňují pochopit princip střídání. V první fázi zpívá učitelka (vzor) a v té druhé nastupují jako ozvěna děti.
- Tato forma nácviku je využitelná spíše u písní se složitější stavbou rozdělených na různé části. Klíčové je také rozdělit píseň na srozumitelné části, které mají vnitřní logiku a jsou snadno pochopitelné a zapamatovatelné pro děti.

Lišková (2006) dále popisuje metodu procesu nacvičování písničky:

- a) Zaujetí zájmu dítěte o píseň – může být založená na hudbě nebo jiných faktorech, jako jsou vizuální pomůcky, mezi které patří obrázky, loutky, pohádky nebo i krátké písničky, které děti již umí.
- b) Představení písničky dětem – hodnotné předvedení písničky pedagogem.
- c) Diskuse o písničce – objasnění nesrozumitelných pojmů a smyslu písničky či popěvku.
- d) Procvičování náročných pasáží písničky.
- e) Samostatné nacvičování písničky – současné procvičování slov a intonace.

1.2 Činnosti s hudebními nástroji (instrumentace)

Používáním lehce ovladatelných dětských hudebních nástrojů podporujeme u dětí rozvoj jemné motoriky, vztah k hudbě, smysl pro rytmus, ale i kreativitu. Dítě se tak učí rozlišovat zvuk, tón, dynamiku, odlišnosti barvy tónu. Hra na hudební nástroje láká každé dítě, protože touží po všem, co vydává nějaký zvuk.

Jako úvodní stupeň hry na nástroj je uznáváno i „rozezvučování chrastítek a manipulace se znějícími hračkami, tedy činnosti charakteristické pro děti kojeneckého věku.“ Avšak z tohoto pohledu jde spíše o hru v přeneseném smyslu slova, kdy jejím hlavním smyslem, tedy snahou provádět pokusy, zůstává shodně hra na nástroje.

Hra na hudební nástroj, a to i v té základní formě, ovšem souvisí s rozvojem dětské kreativity, představivosti a fantazie, s objevováním nových znalostí okolního světa. „Rozvojem hudebních schopností v raném věku dětí se prostřednictvím hry na hudební nástroj zabýval již J. A. Komenský. Ve svém Informatoriu školy mateřské doporučoval matkám, aby dětem nejen zpívaly popěvky a písničky, ale aby jim také daly do rukou hudební nástroje (píšťaly, buben, dětské housličky).“ Hračky vydávající zvuk a zacházení s nimi mají pro nejmenší děti význam v nacházení pozoruhodných zvuků a zdokonalování sluchového vnímání. (Lišková, 2006, s. 99–100)

Metodický postup při nacvičování hry na hudební nástroje:

Instrumentální činnosti, stejně jako zpěv, mohou být prováděny různorodými způsoby.

- Jedním způsobem je napodobování slyšených rytmů, melodií nebo pasáží písní a skladeb.
- Další možností je hrát z paměti hudbu, kterou jsme již slyšeli a zapamatovali si ji.
- Kromě toho se instrumentální aktivity mohou vyvíjet skrze nástrojovou improvizaci a kreativní práci s tónovým materiálem.
- Posledním způsobem je hra podle not. Často se hovoří o reprodukci skladeb (to už ovšem v rámci školní praxe), nebo o interpretaci skladeb (v umělecké sféře).

Základní principy instrumentálních aktivit jsou tudíž podobné těm vokálním, nicméně se liší v způsobu vnějšího provedení. (Sedlák & Váňová, 2016)

1.3 Hudební činnosti podporující pohyb

Pohyb je jedním z nejpřirozenějších projevů člověka. V mateřské škole můžeme využívat toho, že děti z pohybu mají radost, v pohybových hrách dochází k jejich aktivitě naprosto spontánně. Pohyb je nutnou součástí každého dne v MŠ (zvláště v dnešní době, kdy není dětem tolik dopřán). Hudebně pohybové činnosti jsou těsně spjaty s výchovou tělesnou – hudba navíc k pohybu motivuje, umocňuje prožitek a také povzbuzuje. U dětí pohybem rozvíjíme správné držení těla, kultivovanost pohybu, motoriku a koordinaci jednotlivých pohybů, schopnost kooperace s ostatními (organizace v prostoru), schopnost pohybové i taneční improvizace, smysl pro rytmus a také schopnosti rozeznat dynamické a tempové odlišnosti nebo změny ve výšce tónů (hudebně pohybové hry). (Lišková, 2006)

Při kombinaci hudebního a pohybového projevu je klíčové, aby se oba prvky navzájem doplňovaly a harmonicky tak spolupracovaly. Vhodně zvolená hudba může motivovat děti k pohybu a pomoci jim rozvinout svou pohybovou schopnost, zatímco pohyb může přinést hudebnímu projevu nový rozměr a pomoci dětem pochopit rytmus a tempo hudby. Kombinace hudebního a pohybového projevu je tak ideálním prostředkem k rozvoji dětské taneční a hudební gramotnosti a podporuje tak celkový vývoj dítěte. Je důležité vytvořit prostředí, které umožní dětem projevovat se svobodně a tvořivě, ale zároveň je nutné držet určitého rámce a dodržovat pravidla, která umožní dětem plně využít potenciál, který kombinace hudby a pohybu nabízí.

Hudba neovlivňuje pohybový projev pouze rytmem, ale také melodií a dynamikou. Melodie je základem každé písně a určuje, jak znějí jednotlivé tóny a jak jsou v nich také uspořádány. Dynamika zase ovlivňuje hlasitost, tónovou kvalitu a sílu hudebního výrazu. Když posloucháme s dětmi různé druhy hudby, můžeme si všimnout, že melodika a dynamika jsou specifické pro každý žánr nebo styl. Například ukolébavky mají pomalou a spíše houpavou melodii a zpravidla jsou poměrně tiché, zatímco taneční písně mají rychlejší tempo a výraznější rytmus. Děti se podle nich pak řídí.

Tempo a rytmus jsou dalšími důležitými prvky, které formují charakter hudby. Tempo určuje rychlost, jakou se hudba hraje, a může být pomalé a uklidňující, nebo rychlé a vzrušující.

Rytmus se pak skládá z opakujících se prvků a určuje, jak se posluchači mají pohybovat nebo tancovat k hudbě. Když jsou tyto prvky kombinovány umělecky a citlivě, mohou pak vytvářet hudbu s vlastním charakterem a výrazem. Skladby mohou být melancholické, vzrušující, romantické nebo mohou vzbuzovat další různé emoce. Hudba tak může být velmi silným nástrojem, který ovlivňuje nálady, emoce a pohyby dětí. (Kurková, 1990)

1.4 Poslechové činnosti

Poslech hudby byl dříve záměrnou činností, v dnešní době se hudba ale stává pouhou kulisou (na ulici, v supermarketech apod.). Cílem předškolního pedagoga v mateřské škole je naučit děti poslouchat hudbu soustředěně. Na znovuzískání této schopnosti bychom měli u dětí pracovat pomocí hudebních činností. Děti se doma setkávají převážně s hudbou populární – hudba vážná a lidová získává přívlastek „historické hudby“. Děti se mnohdy poprvé setkávají s vážnou hudbou až při výuce hudební výchovy na základní škole, a tak je pro ně poněkud cizí. V MŠ by tak měly být aktivity spojené s poslechem vhodně zvolené vážné hudby pravidelně zařazovány. Ideální je kombinace hudby populární, lidové i vážné. (Lišková, 2006)

Poslech hudby je hlavní částí tzv. receptivní muzikoterapie. Je orientovaný zejména na osobní a hudební prožitky, city a dojmy naslouchajícího. Délka poslechu by měla být alespoň od několika desítek sekund, avšak překročit by neměla 20 minut. Samozřejmě

přizpůsobujeme délku poslechu hudby danému věku dětí, na který musíme brát zřetel. Děti uvolněně leží nebo sedí se zavřenýma očima, malé děti mohou i sedět nebo se během poslechu i aktivně pohybovat. Poslech by měl korespondovat s tématem. Výhodou poslechu hudby tak je, že se může využívat jako řízená činnost, ale i jako relaxace při spánku v MŠ a muzikoterapie, aniž by o tom děti věděly. Hudbě lze naslouchat i jinými částmi těla, než jsou uši, zapojit můžeme dlaně, krk, chodidla, pánev, ale i jednotlivé čakry (energické body na těle). Na konci si pak děti sdělují své pocity a prožitky. (Šímanovský, 2011)

Muzikoterapie je složitý koncept, který není možné jednoznačně definovat, a závisí na různých faktorech, jako jsou filozofické a kulturní pozadí, legislativní vymezení v dané zemi a další okolnosti. V užším smyslu se muzikoterapie vztahuje k určité tradici, která ji často definuje jako psychoterapeutickou metodu nebo doplňkový prostředek psychoterapie. V širším smyslu však tento pojem lze chápat i v jiných kontextech. Muzikoterapie se v širším smyslu již nezaměřuje pouze na léčení hudbou, ale na pomoc lidem s různými zdravotními nebo výchovnými problémy. Tento koncept je adekvátní a přesouvá se od úzkého zaměření na pouhé léčení pomocí hudby s větším důrazem na celkovou pomoc lidem při řešení jejich problémů. (Kusý, 2022)

2 TYPICKÉ RYSY VÝVOJE DĚTÍ V PŘEDŠKOLNÍM OBDOBÍ

Podle Vágnerové (2019) předškolní období začíná třetím rokem života a trvá do šesti až sedmi let věku dítěte. Předškolní období je ukončeno nástupem do základní školy. Avšak dovednosti a schopnosti u tříletého a šestiletého dítěte jsou velmi odlišné, proto je potřeba se vývoji předškolního dítěte věnovat a uvažovat nad ním vždy individuálně.

Předškolní období je významnou etapou v životě člověka. Během tohoto období dochází k mnoha změnám v různých oblastech biologického a psychosociálního vývoje. V některých z odborných publikací se předškolní období definuje jako celé období od narození až po nástup do školy, zatímco většina vývojově psychologických publikací ho chápe jako věk mezi třetím a šestým rokem dítěte. Toto období je charakteristické zvýšenou tělesnou, ale i duševní aktivitou dítěte, velkým zájmem o okolní jevy a fascinací hrou. Děti se během předškolního období učí novým věcem rychleji než v jakémkoli jiném období svého života. Předškolní období je také časem, kdy se dítě stává samostatnějším a snaží se řešit i různé problémy samostatně. Dítě se učí komunikovat s ostatními lidmi, vytvářet přátelství a respektovat pravidla a normy společnosti. Avšak je velmi důležité si uvědomit, že každé dítě se vyvíjí individuálně a rozdíly mezi dětmi jsou stále výrazné. Proto je třeba při výchově a vzdělávání dítěte brát v úvahu jeho jedinečné potřeby a schopnosti. (Šulová, 2015)

2.1 Pohybový rozvoj dítěte předškolního věku

Říčan (2021) uvádí, že psychický i tělesný vývoj se nevyvíjí příliš rychle, a tak lze zahrnout tuto kapitolu do věku od tří do šesti let. Pohyblivost se v předškolním období zdokonaluje pouze pozvolna, a ne přespříliš výrazně. Dítě se neučí úplně nové úkony, ale zdokonaluje se v těch, které už umělo předtím. Na začátku předškolního období přetrvávají disproporce těla (velká hlava, krátké končetiny a delší trup). V tomto období také probíhá osifikace kostí a zlepšuje se koordinace pohybů. Dítě už by mělo běhat po všech typech terénů, umět chodit pozpátku, držet rovnováhu, začínat jezdit na kole a zvládat jiné tělesné dovednosti.

Říčan (2021) dále uvádí, že chlapec v tomto věku vyroste o 20 cm a nabere na váze o 7 kg. Dívky jsou stále ještě drobnější a také lehčí oproti chlapcům, avšak v pozdějším věku se to změní. Na závěr předškolního období se částečně změní fyzické proporce: Trup, který do tohoto okamžiku byl více ve tvaru válce se mění na plošší. Především u chlapců přibývá svaloviny a tuky ubývají. Figura dítěte se všeobecně prodlužuje, stejně tak horní i dolní končetiny se protahují. V tomto období zároveň vypadává mléčný chrup a nahrazuje ho ten trvalý.

Tělesná zdatnost je schopnost, která nám poskytuje dokázat situace, jež kladou jisté požadavky. Dvořáková uvádí dělení podle Bunce (1993), který rozděluje tělesnou zdatnost na tři složky:

- Aerobní zdatnost, která je dána funkčností vnitřních orgánů. Jsou to zvláště srdečně-cévní a dýchací systém. Následující zdatnost nám poskytuje možnost hýbat se delší čas.
- Svalová zdatnost je dána silou a vytrvalostí svalstva.
- Flexibilita je dána pohyblivostí v kloubech a pružností svalů.

Jakákoli lokomoce, kterou učiníme, má prospěšný vliv na sílu svalů. Může však mít i negativní vliv, a to tehdy, jestliže ji realizujeme ze špatné pozice nebo ji realizujeme v nekvalitním stereotypu. Podstatné je poskytovat dítěti od narození vývoj v co nejvhodnějších krocích. Jestliže neposkytujeme dítěti hojné množství pohybových aktivit a nezapojíme řízené cvičení, může to způsobovat nesprávné základní pohybové stereotypy. A tak je tedy potřeba dávat k dispozici dětem co nejširší škálu pohybových

činností, začleňovat vedená a kontrolovaná cvičení a také zapojovat různé pomůcky na rovnovážná cvičení. (Dvořáková, 2014)

2.2 Rozvoj poznávacích schopností dětí předškolního věku

Dle Zelinkové (2008) je kognitivní vývoj u dětí předškolního věku odlišný. Je ovlivněn stavbou a funkcí centrální nervové soustavy. V předškolním věku se intenzivně rozvíjejí všechny poznávací procesy, čímž může dítě důkladněji poznávat okolní skutečnost. Nádvorníková (2022) píše, že kognitivním vývojem lze označit všechny psychické procesy a vlastnosti osobnosti, které poskytují poznávání v nejširším slova smyslu.

2.2.1 Vnímání

Když se dítě narodí, učí se poznávat vše kolem svého okolí a získávat tak nové zkušenosti pomocí všech svých smyslů. Avšak nejpodstatnější jsou smysly zraku, sluchu, hmatu, čichu a chuti. Dítě se naučí poznávat svou matku pomocí vůně, hlasu a postupně začne rozpoznávat různé obrysy a třeba i tvary. Nejprve si chce vše osahat, ochutnat a očichat, aby zjistilo, zda je něco pro něj zajímavé a důležité. Dítě rádo vidí tvary, barvy a věci kolem sebe, ale také potřebuje slyšet zvuky, ochutnávat a cítit vůně. To mu poté poskytuje možnost získávat nové poznatky a rozvíjet své smysly, aby mohlo poznávat celé prostředí a svět kolem sebe. (Tomášková, 2015)

Dítě vnímá komplet jako souhrn podrobností, u kterých není doposud schopno rozlišovat základní spojitosti. Nechá se velmi často zaujmout konkrétní podrobností, obzvlášť má-li nějaký vztah k dané situaci nebo předmětu. Vnímání času je pro předškolní dítě ještě velmi složité. Dokáže si ho spojit pouze s danou situací a činností, např: „Ještě pětkrát se vyspíme a pojedeme na výlet.“ „Až se navečeřím, přijede děda z práce.“ Rozvíjí se zraková analýza a syntéza (citlivost na detaily, pravolevá orientace apod.) a sluchová (slabiky, první a pak i poslední hláska) diferenciací – důležité pro čtení a psaní. (Mertin & Gillernová, 2015)

„Vnímání, tedy získávání poznatků a zkušeností pomocí smyslů, má pro dítě předškolního věku nezastupitelný význam. Základní smysly, které dítě nejvíce využívá i v základní škole, jsou zejména **zrak a sluch**. To je do jisté míry ochuzující. Čím je však dítě mladší, tím větší význam má i poznávání skutečnosti pomocí dalších smyslů – **hmatu, čichu a chuti**.“ (Nádvorníková, 2014, s. 9)

2.2.2 Myšlení a řeč

Myšlení předškolního dítěte lze označit jako názorné a intuitivní. Jeho typickým znakem je egocentrismus (omezená schopnost nahlížet svět očima druhých), fenomenismus (vnímání světa podle toho, jaký se jeví) a magičnost (dítě si běžně mění skutečnost podle svého přání). Dítě interpretuje realitu tak, aby pro ně byla srozumitelná a přijatelná, i když si občas musí vypomáhat zkreslením či vyloučením některých informací. Je přesvědčené, že každé poznání musí mít absolutní platnost. Tato forma myšlení naplňuje touhu dítěte po jistotě a schopnosti nalézt potřebný směr jeho okolního světa. Myšlení je omezené a orientované pouze na jednu oblast. Způsob, kterým se verbálně vyjadřujeme a zpracováváme informace, je také ovlivněn úrovní a kvalitou našeho myšlení. Postupně se diferencuje tzv. egocentrická řeč, která slouží jako prostředek uvažování. U dítěte předškolního věku se také projevuje antropomorfismus (polidšťování předmětů, jevů a zvířat). Myšlení je poznávací proces, kterým si ověřujeme skutečnost a také řešíme nejrůznější problémy v teorii i praxi. (Vágnerová, 2019)

Pro myšlení v předškolním věku je charakteristická útržkovitost, nekoordinovanost a nepropojenost. V průběhu vývoje vlastní totožnosti dítěte má velký vliv i způsob nahlížení na okolní svět, tedy i sám na sebe, který je ovládán vývojem kognitivních procesů. (Vágnerová, 1999)

Vývoj řeči je jednou ze základních rovin lidské komunikace, slouží k dorozumívání, sdělování pocitů, myšlenek a předávání informací. Vytváří se ve styku s lidmi. Jedním z předpokladů rozvoje řeči je i sluchové vnímání. Řeč je nástrojem myšlení, ale není s myšlením totožná (myšlenky člověka napadají rychle a útržkovitě, avšak řeč bývá obsáhlejší a trvá déle). Řeč umožňuje rozvoj společnosti, její kultury, vědy a techniky. (Langmeier & Krejčířová, 1998)

Vývoj řeči dítěte je proces, který začíná již v kojeneckém věku a postupuje až do puberty a dospělosti. Nejvýznamnější změna se v předškolním období však týká nárůstu slovní zásoby, což je klíčové pro rozvoj řečových schopností. V prvních měsících života dítě produkuje různé zvuky z okolí, které jsou později doprovázeny mimikou a gestikulací. Postupně se však tyto zvuky mění a vznikají tak první izolovaná slova. Obvykle se tak děje kolem jednoho a půl roku věku, kdy dítě začne produkovat jednoduchá slova, jako je mama, táta, ne apod. S rozvojem slovní zásoby se postupně rozvíjí také gramatika. Dítě

začne používat složitější věty a učí se časování sloves a skloňování slovních druhů. Většina dětí ovládá základní gramatiku kolem pěti let, kdy zná asi 2500 až 3000 slov. Je důležité si uvědomit, že rozvoj slovní zásoby, ale také gramatiky u dítěte postupuje v souladu s jeho komunikačními potřebami. Dítě se učí vyjadřovat své myšlenky, pocity, přání, dotazy a postupně se učí daná slova používat. (Průcha & Kořátková, 2013)

2.2.3 Paměť a pozornost

Paměť je psychická funkce, která zpřítomňuje minulé psychické jevy. A také jde o schopnost přijímat, podržet a znovu si vybavit určité vjemy, zážitky. Díky paměti se můžeme učit, rozvíjet se a orientovat se v okolním světě. Proces zapamatování spočívá ve vytvoření spojů v mozkové kůře, což je vytvoření tzv. paměťové stopy.

Existují tři fáze paměťového procesu: zapamatování (vstípení), paměť (retence), vybavení (reprodukce). V předškolním období se paměť velmi mění. Probíhá zvýšení kapacity a rychlosti zpracování konkrétních informací, osvojení paměťových strategií a také rozvoj metapaměti. Paměť můžeme procvičovat a rozvíjet po celou dobu života, avšak dáme-li si na ní záležet už v předškolním věku, je velká pravděpodobnost, že paměť bude zdravá i v pozdějším věku. Paměť předškolního dítěte je velmi poddajná a tvárná. Dítě si mnoho věcí a situací zapamatuje, ale stejně rychle je i zapomíná. (Vágnerová, 2019)

Podle Nádvorníkové (2022) si dítě dokáže zapamatovat vzpomínky a situace mnohdy a lehce. Existuje mnoho druhů paměti, nicméně u předškolního dítěte převládá paměť krátkodobá, která spočívá ve schopnosti zapamatovat si informace na krátkou dobu (v řádu několika minut či hodin). Kolem šestého roku dítěte nastávají velké změny v rozvoji paměti. Koncem předškolního věku se začíná rozvíjet i paměť mechanická, tedy schopnost pamatovat si izolované navzájem nespojené pojmy či symboly (tímto druhem paměti se učíme číslice, slovíčka, ale třeba i pravidla a definice). Zatímco logická paměť není v tomto věku příliš vyvinutá, nějaká pravděpodobnost této paměti už se v předškolním věku objevit může. Paměť logická spočívá ve schopnosti zapamatovat si něco na základě myšlenkových operací a schopnosti vytvořit z dílčích věcí celek. Děti si tak začnou zapamatovávat i to, co má pro ně logickou strukturu.

Pozornost patří mezi psychické procesy související s vůlí a volným jednáním. Informace vnímáme na základě smyslů a souvisí s vůlí a vnímáním. Pozornost zajišťuje především zaměření na určité předměty a jevy, a to jak vně, tak i uvnitř. Pozornost upoutávají jen silné a pro dítě atraktivní podněty. Pozornost je vlastnost našeho mentálního života, která nám umožňuje soustředit se na určitý objekt nebo aktivitu a ignorovat rušivé faktory. Jedná se o komplexní duševní postup, který zahrnuje různé aspekty, jako je selekce podnětů, udržení pozornosti, přepínání mezi různými úkoly a další. (Nádvorníková, 2022)

2.2.4 Fantazie

Předškolní věk je zlatým věkem dětské hry. Jde o ústřední činnost, skrze kterou se dítě učí spontánní hru, která rozvíjí všechny oblasti dětského vývoje. Fantazijní symbolická hra souvisí s rozvojem symbolického myšlení a odráží se v ní i schopnost zobecňování. Fantazie dohromady s magickým myšlením umožňuje poznávat svět jinak než skrze logiku a má na ni velký vliv i hudba. Odráží se v jakékoli činnosti, ať je to hra, zpěv, vytváření, nebo kreslení. (Piaget & Vyskočilová, 2014)

I v hudbě se meze fantazii nekladou. Poslech hudby může být vnímán nejen prostřednictvím uší, ale i jinými částmi těla. Některé děti mohou mít schopnost vnímat hudbu přes své dlaně, hrdlo, temeno hlavy, hrudník, jednotlivá energetická centra v těle zvané čakry, pánve, chodidla, dokonce i další části těla. Tento zážitek se pak může lišit od klasického poslechu hudby ušima a umožňuje tak posluchači prožívat hudbu z jiné perspektivy. Každá část na těle má své vlastní citlivé oblasti a může tak reagovat na hudbu odlišným způsobem. Například když nasloucháme hudbě prostřednictvím hrudníku, můžeme cítit rytmus hudby a tím tak pulzování v našem těle. Když nasloucháme hudbě skrze čakry, můžeme cítit energii plynoucí z hudby, která následovně ovlivňuje naše energetická centra. Vnímání hudby různými částmi těla může být také spojeno s určitými emocionálními a psychologickými reakcemi, které tak při hudbě vyjádříme. Po poslechu hudby mohou posluchači sdílet své zážitky a prožitky, které se mohou lišit v závislosti na tom, jakou částí těla hudbu vnímali. Tato zkušenost může být pro jedince osobní a subjektivní, protože každý z nás vnímá hudbu jiným způsobem a má svůj vlastní způsob, jak na ni reagovat. (Šímanovský, 2011)

Pro vhodný vývoj fantazie dítěte hraje velkou roli, za jakých podmínek dítě žije a jestli jsou dané podmínky uspokojivě sugestivní. Vše pak závisí také na tom, jak podporujeme rozvoj těchto vlastností a jak je obohacujeme. Děti se velmi vnímavé, a tak se zajímají o svět a jeho základní princip. Proto je potřeba prohlubovat a dítě povzbuzovat v jeho zájmu k představivosti. Na ni má vliv rovněž instinktivní poznávání. Pohádka hraje mimo jiné podstatnou roli při rozvíjení předčtenářské gramotnosti v mateřské škole, která se stále více zdůrazňuje jako podstatný základ pro budoucí výchovu a vzdělání a klíčová je pro ni taktéž fantazie. Dítě by mělo být schopné si živě představit a vybavit obsah textu, když ho čteme, a dokázat si ho doplnit na základě obrázků, které vidí. Dále by mělo být také schopné dokončit příběh a využít to, co se naučilo při dalším učení a získávání nových znalostí a dovedností během pohádky.

Malé děti mají větší představivost a fantazii než dospělí lidé, protože ještě nemají úplný dostatek zkušeností, informovanosti o daném předmětu a také vědomostí. Musí si právě z těchto důvodů představit mnoho věcí každé samo pro sebe a k tomu potřebují silnou a vydatnou fantazii. Rozvoj fantazie je mimo jiné klíčovým faktorem pro rozvoj kreativity, schopnosti řešit problémy a inovace.

V raném věku je pro tento rozvoj důležité, aby dítě pozorovalo a vnímalo své okolí pomocí všech svých smyslů. Pozorování okolí je nejintenzivnější, když jsou samozřejmě všechny smysly zapojeny. Když jsou vjemy z různých smyslů kombinovány, jsou informace a detaily pak také lépe uchovávány v paměti a lépe se poté vybavují. Děti se také učí přemýšlet a snít o věcech, které nevidí, ale slyší, cítí nebo k nim přičichnou. Tato schopnost dítěte je velice důležitá pro jeho rozvoj.

V batolecím věku jsou představy založeny na zážitcích, jež dítě už prožilo. Proto je pro něj důležité, aby slyšelo a vidělo příběhy o lidech, zvířátkách a předmětech, které dobře zná ze svého okolí. Tyto příběhy mu napomáhají snáze si zapamatovat věci a vyvolávat si ve své mysli jejich obraz. Děti také začínají přikládat věcem lidské vlastnosti. Například mohou přemýšlet, že jejich hračka má city a dokáže se smát nebo plakat. Tato schopnost fantazie a abstraktního myšlení je obzvlášť důležitá pro správný rozvoj dítěte. (Tomášková, 2015)

„V uvolněné a bezpečné atmosféře v nás hudba probouzí představy, které mají různý obsah a význam a mohou se nám vybavovat vleže, vsedě i za pohybu. Často nás také motivují k jednání.“ (Šímanovský, 2011, s. 214)

2.3 Hudební schopnosti a dovednosti dětí předškolního věku

„Žádný druh umění nemá tak bezprostřední účinek v raném dětství jako hudba. Hudební vývoj dítěte v prvním šestiletí života spojujeme nerozlučně s rozvojem jeho sluchu, hlasu a tvorbou zvukové stránky řeči (s melodií, rytmem a tempem).“ (Sedlák, 1985, s. 38)

Hudební schopnosti:

Schopnosti jsou vlastnosti, které podmiňují úspěšné vykonávání činnosti člověka, vytvářejí se na základě vloh. Vlohy jsou vrozené fyziologicko-anatomické zvláštnosti člověka, na jejichž základě se rozvíjejí schopnosti. (Holas, 2013) „Problém hudebních schopností vyvstane tehdy, začneme-li zkoumat hudební vývoj jedince, jeho hudební aktivitu, vztah k hudbě a hudební potřeby.“ (Sedlák & Váňová, 2016, s. 53)

Do hudebních činností se prolíná i matematická pregramotnost. Studium hudby se učí dítě rytmus, což jsou vlastně číselné hodnoty, ale i zlomky. Hudební schopnosti lze zařadit do specifických vlastností jedince, které jsou odhadem k dané hudební činnosti. Stupeň hudebních schopností ostatně záleží na vrozeném talentu, avšak je závislý i na daném věku dítěte, společenských a kulturních zvycích jedince. Velmi obtížná je klasifikace hudebních schopností, protože nebude nikdy jednotná. Sedlák a Váňová (2016) prezentují svou vlastní klasifikaci hudebních schopností. Rozčleňují je na: hudebně sluchové, psychomotorické, analyticko-syntetické a hudebně intelektové schopnosti.

- Sluchové schopnosti umožňují rozpoznat vlastnosti tónů, jako je výška, barva, délka, hlasitost, melodie, harmonie a polyfonie.
- Psychomotorické schopnosti organizují časovou strukturu hudby při hraní na nástroje, pohybu na hudbu a zpěvu. Zahrnují rytmus, metrum, pohyb a tempo.
- Analyticko-syntetické schopnosti zahrnují také hudební paměť, schopnost vnímat tóny a harmonie, rytmus a představivost hudby.
- Intelektové schopnosti týkající se hudby zahrnují schopnost koncipovat hudební fantazii a myšlení. (Sedlák & Váňová, 2016)

Obvykle používáme termín dovednost k popisu vlastnosti „dovedné“ osoby, tedy daného jedince s vyspělými jak dovednostmi, tak schopnostmi. Dovednosti nejsou jako jedny z mála vrozené, ale jsou naučené. (Holas, 2013).

Hudební dovednosti:

- Hudební paměť

Hudební paměť je řazena do zcela nepostradatelných hudebních schopností, bez kterých se neobejdeme. Nevznikne bez ní ani hudba, ani žádná hudební činnost. Hudební paměť je schopnost lidského nervového systému přijímat informace z hudby, zpracovávat je a následně uchovávat v paměti, aby si je bylo možné později vybavit a připomenout. Tuto schopnost lze chápat jako zásobárnu hudebních zážitků a dojmů, které jsou v paměti uloženy a ovlivňují naše vnímání a chování při poslechu hudby. Hudební paměť lze také nazvat zásobárnou hudebních zkušeností, které jsou v mozku zaznamenány a ovlivňují tak naše prožívání hudby. (Sedlák & Váňová, 2016)

Hudební paměť tvoří základ hudebních schopností. „Je základním předpokladem pro vnímání hudby jako celku a je podmínkou osvojení klíčových pěvecko-reprodukčních, intonačních i nástrojových dovedností.“ Je to schopnost nervové soustavy uchovávat vnímanou hudbu jako specifickou hudební informaci a hudební prožitek a tyto si znovu vybavovat, poznávat, reprodukovat. (Holas, 2001, s. 57)

- Hudební sluch

Hudební sluch je soubor kognitivních procesů a schopností, které umožňují jednotlivcům analyzovat a syntetizovat hudbu. Tyto schopnosti zahrnují schopnost rozpoznávat základní akustické vlastnosti hudby, jako jsou hlasitost, výška, délka a barva, a umožňují orientaci v tónovém i hudebním prostoru. Schopnost rozlišovat výšku tónů poskytuje jedinci možnost rozeznat různé tóny a tónové vztahy v hudbě. Schopnost rozpoznávat rytmus zase umožňuje jedinci zvládat různé rytmické vzorce v hudbě jako takové a schopnost rozlišovat barvu tónu poskytuje jedinci rozpoznat a odlišit zvuky různých druhů hudebních nástrojů.

Funkce hudebního sluchu je velmi úzce spojena s funkcí hudební paměti a představivosti. Hudební paměť je schopnost uchovávat si a obnovovat hudební informace, jako jsou melodie, harmonie a rytmus, a je klíčová pro schopnost porozumět

a reprodukovat hudbu. Hudební představivost je schopnost vytvářet si myšlenkové obrazy hudby v mysli a je klíčová pro schopnost improvizace a tvorbu nové hudby. Procesy učení jsou také důležité pro funkčnost hudebního sluchu. Hudební sluch se vyvíjí v průběhu nějaké postupné doby a lze ho trénovat pomocí různých hudebních cvičení a činností. Kvalita a rozsah hudebního sluchu se mohou lišit mezi jedinci a odvíjí se od mnoha faktorů, jako jsou vývojové faktory, věk, hudební vzdělání a cvičení. (Holas, 2001)

Hudební sluch je pro člověka velmi důležitá schopnost. Pomocí něho můžeme vnímat a zpracovávat zvuky a tóny v jejich různých vlastnostech, jako jsou výška, hlasitost, délka a barva. Díky této schopnosti jsme schopni rozlišovat jednotlivé tóny a porovnávat je mezi sebou, což nám umožňuje pochopit a vychutnat si hudbu.

Výška tónů nám říká, zda jsou nízké či vysoké, a umožňuje nám rozpoznat melodie a harmonie. Hlasitost nám říká, jak hlasitý je daný tón, a umožňuje nám tak rozlišovat dynamiku mezi různými úrovněmi v hudbě. Délka pak určuje, jak dlouho trvá tón, a tímto nám umožňuje rozpoznat rytmus a tempo v hudbě. Barva tónu se také nazývá jako témbra a odráží jedinečnou kvalitu zvuku, která umožňuje rozlišovat mezi různými nástroji nebo hlasovými barvami.

Tyto schopnosti nám umožňují porozumět struktuře hudby a předpokládají vznik komplexnějších schopností. Všeobecně lze říct, že hudební sluch je důležitou součástí našeho vnímání, a především porozumění hudbě. (Sedlák & Váňová, 2016)

3 TVOŘIVOST A HUDEBNÍ TVOŘIVOST U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

3.1 Typické znaky tvořivosti a její vývoj

Jak uvádí Žák (2017), jednotná definice pojmu tvořivost neexistuje. Tvořivost (kreativita) je pojem, který se v současné době užívá velmi často a používá ho takřka kdokoli, avšak formulovat ho už není tak snadné. Tvořivost je možno pojmut jako schopnost vybavit si a vynalézt cokoli nového, produkovat plány, výtvor či práci. Dále jako postoj jedince, jenž charakterizuje soulad, akceptování obměny, snaha zabavit se s nápady a plány, přizpůsobivost v ohledu na věc. Poté ji můžeme chápat také jako proces charakterizovaný těžkou prací, prostranstvím pro improvizovaný projev a řádem.

Isaksen, Stead-Dorval a Treffinger (2011) tvrdí, že kreativita je naprosto přirozenou součástí dobročinného člověka. Podle následujících autorů tak nalezneme tvořivost v kterékoli osobě. Jestliže má člověk snahu pochopit vlastní tvořivost a následně ji uplatňovat v praxi, je zřejmé, že bude odvděčen potěšením a příjemným a prospěšným zážitkem.

Tvořivost se týká postupu produkce prospěšných a nových výtvorů nebo východisek. I tvořivost nás vždy naučí něco nového, ať už záměrně, či náhodně. (Lokšová, 2003)

Svobodová a Švejnová (2011) se shodují, že hlavní roli pro rozvoj dětské tvořivosti má však učitelka, která je schopná se vcítit do situace druhého člověka, je tvůrčí, má schopnost naslouchat a usiluje o pochopení dětských nápadů a následně dokáže podporovat jejich rozvoj.

Základem hudební tvořivosti je spontánní projev dětí, který se projevuje již od raného věku, kdy začínají napodobovat zvuky a řeč. Děti si vytvářejí vlastní povědomí o hudbě intuitivně, bez potřeby formálního vzdělávání. Nicméně je důležité, aby dospělí pomohli dětem vytvořit určitý řád v této spontánní hudební činnosti a posílili v nich hudební cit pomocí vhodných aktivit. Aby však dítě dosáhlo požadovaných hudebních výsledků, je důležité mu nabízet logické a kreativní hudební aktivity. I když se dítě stále zabývá hudbou převážně improvizací, začíná se učit hudebním pravidlům a rytmicí, což podporuje jeho tvořivost a umožňuje mu rozvíjet svou improvizaci. Tímto procesem se tak dítě stává schopným jednat více samostatně a rozvíjet svou hudební tvořivost. Je to

proto, že začíná chápat, jak hudební pravidla a rytmus fungují, a může je už pohotově používat. (Raková et al., 2012)

Kreativita dětí je vidět, když zpívají píseň a dělají pohyby, které produkují s obsahem textu dané písně nebo poselstvím písní, podle toho, co slyší. (Wadiyo, 2015)

K tvořivost je třeba neustále povzbuzovat, zdokonalovat ji a podporovat. Ke správnému vývoji a rozvoji tvořivosti není třeba vynalézat jen složité a honosné aktivity, nýbrž je vhodné volit naprosto obvyklé činnosti. Vhodným příkladem je, když necháme dítě vyjádřit, následně ohodnotit svou myšlenku, podpořit ji a nastínit věrnost. (Opravilová & Gebhartová, 2011)

U tvořivosti lze podporovat rozvoj různými způsoby, jako je celková správná výchova a vzdělávání nebo speciální metody, které podporují a uvolňují kreativitu. Tyto metody zahrnují například učení se řešení problémů, hry, podněcování fantazie a soutěživých skupin. V hudební výchově se využívají hravé přístupy, které umožňují samostatné vnikání do zvukového a hudebního světa, jako jsou například „Orffova a Dalcrozeho“ metoda. Na pokročilé úrovni se používají metody a postupy, které přispívají k rozvoji tvořivosti (podporování zájmů a zvyšování jejich kulturní úrovně, formování postojů a vytváření inspirativního prostředí pro kreativitu a inovace). (Poledňák, 1984, s. 392)

Hudba může plnit kreativní funkce, které se projevují v lidské psychice různými způsoby. Mohou se lišit podle toho, zda se jedná o aktivní hraní hudby, poslech na koncertě nebo jen náhodné vnímání hudby při běžných činnostech. Některé z těchto procesů mohou být spojeny s kreativitou a lze je zvýraznit různými metodami. (Hlavsa, 1986)

Při výchově k vývoji tvořivosti se často soustředíme na estetickou oblast, protože umění má schopnost ovlivňovat emoce a motivovat dítě k samostatnému tvoření. Vychovatelé se snaží dítěti ulehčit vyjádření a tvorbu tím, že mu poskytují rady a nabízejí mu způsoby, jakými si může poradit. Nicméně je také důležité si uvědomit, že podpora samostatného projevu a činnosti dítěte je daleko důležitější než naučit ho nakreslit nebo zazpívat něco konkrétního. Pro podporu vývoje tvořivosti dětí není potřeba přicházet s komplikovanými a nápaditými aktivitami, naopak je lepší využívat běžné situace. Pedagog by měl být schopen využívat náhodné a přirozené situace jako východiska pro činnosti, které podporují činorodý a kladný postoj k požadavkům ze strany okolí. Dítě by

mělo mít prostor k projevu v situacích, být oceněno za své nápady, mělo by dostat důvěru a povzbuzení k projevu své kreativity, a to bez zbytečné kritiky. Pokud chce pedagog rozvíjet tvořivost dítěte v mateřské škole, měl by respektovat úspěchy každého dítěte. (Opravilová, 2016)

Děti projevují svou tvořivost nejprve v hrách, což je podle psychologů spojeno s tvořivou funkcí her. Každá hra nabízí určitý prostor pro uplatnění tvořivých prvků nebo rozvoj tvořivých schopností v jiných oblastech. Hry, které nejvíce podněcují tvořivost, jsou hry senzomotorické a volné. V předškolním věku je tvořivost dětí převážně expresivní, což znamená, že je zaměřena na sebevyjádření, nikoli na objektivní kvalitu výtvoru. Postupně se však objevuje i produktivní tvořivost, která je spojena s tendencí omezovat volnou hru a zaměřovat se na výtvor s určitým záměrem, a invenční tvořivost, která vyžaduje vynalézavost, inteligenci a kreativitu při využívání podkladů, technologie a postupů a vede k vynálezům, objevům a zlepšovacím návrhům v dospělosti. (Hazuková, 2014)

Telcová (2002) uvádí 3 stádia vývoje tvořivosti:

- Prekreativní (od narození do 6 let), které je význačné maximálním působením dědičnosti a vrozených předpokladů, podněcováním prostředí a povzbuzením dětí pro vykonání individuálních činností z vlastního popudu.
- Stádium správných odpovědí (od 6 do 9 let), které je význačné tím, že hravé činnosti dítěte reflektují nové předpoklady dítěte. V tomto stádiu je možno zjistit dítě snadno přizpůsobivé a dítě nonkonformní. V tomto stádiu lze zaznamenat progresivní zvyšování tvořivosti.
- Stádium kreativní aktivity (od 10 do 11 let), zde se tvořivost rozvíjí plynule až do stupně žáka střední školy.

Holas (2013) uvádí v předškolním období stadium **vzestupu tvořivé aktivity**. U tohoto stádia vývoje se dítě učí prostřednictvím svých smyslů a vytváří základní představy pomocí napodobování. Dítě si všimne nových podnětů a zkoumá je. V dalším vývojovém stadiu dítě hledá způsoby, jak si hrát a pracovat s různými objekty a jevy v okolním světě.

4 POHÁDKA

4.1 Role pohádky při motivaci k hudebním činnostem

„Pohádky jsou nejčistším a nejjednodušším výrazem kolektivně nevědomých psychických procesů.“ (Franz, 2015, s. 15)

Pohádka dítěti poskytuje pobavení a napomáhá růstu osobnosti. Pohádky jsou výjimečné nejen jako žánr, nýbrž i jako umělecké dílo naprosto zřetelné dítěti, tak jako žádný jiný typ umění. Z dané pohádky si dítě bude pokaždé vykládat pro něho důležité podstaty konkrétního okamžiku a smysl pohádky si představí individuálně. Pokud dítě pohádku odmítne, pak z toho vyplývá, že pro něj v daný životní okamžik nemá smysluplnost. (Bettelheim, 2000)

Vyprávění pohádek dětem je nejpřirozenější forma, která umožňuje oční kontakt s dětmi, s bezprostřední okamžitou reakcí na prožitek dítěte, který se nám ihned vrátí tím, jak děti na pohádku reagují. Velkou motivací u pohádek je, že je možnost využít ji ve více druzích umění, lze ji nakreslit, také ji můžeme s dětmi zahrát pomocí loutek a vytvořit tak loutkové divadlo. Lze ji také zhudebnit, jak s hudebními nástroji, tak zpěvem apod. Děti potom pohádka zaujme a vezmou si z ní více ponaučení, protože dítě se učí prožitkem. Je samozřejmé, že čím více poutavé činnosti pro děti zvolíme (např. hra s hudebními nástroji, výtvarné umění), tím lépe si je zapamatují a naučí se při nich ještě další činnosti. (Svobodová & Švejnová, 2011)

Pohádka je velmi přínosná v mnoha funkcích. Už od dětství nám pohádky umožňují „poznání hodnot“, především pozitivum a negativum. Dále také nabízí „mravní výchovu“, kdy zlo je potrestáno a dobro odměněno. Rozvoj slovní zásoby, představivosti a fantazie se pohádkou podporuje, aniž bychom dítě k něčemu museli přesvědčovat. Každé dítě si může domýšlet pohádku podle svého a celý průběh si může představit jinak.

Ačkoli děj pohádky pokračuje v podstatě chronologicky, s návazností děje a plynulostí pohádka postupuje velice otevřeně. Obvykle vypustí přesné roky a uvádí pouze časové úseky, které jsou účelově potřebné. Děj probíhá v minulosti (kdysi dávno..., bylo nebylo..., jednoho dne...). Také místo je v pohádkách volně určené, hrdina putuje z místa na místo jiné, přičemž vzdálenost nehraje žádnou roli (Šel až na druhý konec světa.).

Určité místo bývá uvedeno jen náznakem (tajemný les, začarovaný zámek, rozkvetlá a voňavá zahrádka...), ale lze z něj pochopit, kde se děj odehrává. (Richter, 2004, s. 41)

4.2 Hudební pohádka a dětský muzikál

Hudební pohádka je určitý druh hudby speciálně určený pro mladší děti a velmi vyniká svou vhodností pro výuku ve škole. Charakteristickým prvkem hudební pohádky je kombinace hudby s vyprávěním, kdy hudba může být vložena do příběhu, nebo se může prolínat s mluveným slovem a tvoří tak melodramatický celek. Hudební pohádka je řazena do souvislosti vědomě komponované tvorby pro děti s ohledem na funkci hudebně „formativní“ i kognitivní. Vede děti jak k rozvoji hudebních aktivit, tak i k hudebnímu myšlení a hudebnímu sluchu. Tím, že je propojená i s dramatickou, pohybovou a hudební výchovou, mimo jiné i se slovesnou aktivitou, čímž se rozvíjí spousta dalších oblastí dítěte. (Jenčková, 2019)

Hudební pohádka je především určená k interpretaci dítěte, leckdy může být i samotným výsledkem hudební tvořivosti dětí. Lze ji charakterizovat také celistvým a kompaktním prostorem, jenž v uspořádaném půdorysu poskytuje dětem ke sledování a zkoumání hojný hudební inventář. (Jenčková, 2005)

Příběh pohádky je třeba dětem říct dopředu, nebo lze zvolit také dvojí poslech. Prvně si děti vyslechnou zhudebněnou pohádku s naším převyprávěním a podruhé už slyší pouze hudbu a mohou se vyjádřit každé podle své představivosti. Dětem mladšího věku je lepší poskytnout také spojení poslechu s pohybem. Každá hudební pohádka nám nabízí určité situace, které můžeme napodobit pohybem i hudbou. Dětem neurčujeme, jaký pohyb mají dělat, ale necháme výběr pohybu na jejich fantazii, dochází tak k rozvoji představivosti a tvořivosti. (Šimanovský, 2011)

Muzikál je divadelní žánr, který kombinuje dohromady hudbu a zábavu a vychází z tradiční operety. Pro jeho úspěšné provedení jsou ale potřeba nezbytné schopnosti herců nejen v herectví, ale také v tanci a zpěvu. Hudba a čísla v muzikálu hrají obzvlášť důležitou roli při posouvání děje, a vše tak přispívá k celkovému dramatickému zážitku. Vytváření vlastního muzikálu není jen tak snadné, avšak jestliže má člověk snahu a zapojí všechny děti, vymyslet se dá krásný muzikál, který udělá radost jak dětem, tak i rodičům a pedagogům. (Šimanovský, 2011)

Základními třemi prvky muzikálu jsou příběh, hudba a libreto (literární podklad hudebního uměleckého díla). Jedná se o dílo se sjednocením hudby, slova a tance.

Jednotná definice muzikálu však neexistuje. Rozvíjí se velmi rychle, a tak ho nelze zařadit do nějaké z konkrétních kategorií. „Často vzniká na půdorysu literárních předloh a používá prostředky tance.“ (Prostějovský, 2008, s. 21)

5 HUDEBNÍ POHÁDKA V MATEŘSKÉ ŠKOLE

5.1 Cíl praktické části

Cílem práce je poukázat na možnosti rozvoje hudební tvořivosti u dětí předškolního věku hudební pohádkou. Proto jsem si na svou praktickou část připravila vlastní autorskou hudební pohádku „O ztracené ovečce“, kterou děti neznaly, a já jsem tak mohla pozorovat zájem dětí o hudební činnosti. Mým cílem tedy bylo seznámit děti s touto pohádkou, přiblížit jim hudební pohádku jako takovou, vytvořit program, který bude obsahovat pěvecké a instrumentální činnosti, jež převažují, a následně doplňkové činnosti. Ke své praktické části jsem si vyrobila vlastní háčkované loutky zvířátek z pohádky.

5.2 Lokalita projektu

Praktickou část své bakalářské práce jsem realizovala v mateřské škole v krajském městě na Vysočině, konkrétně ve třídě Motýlků. Součástí mateřské školy je i základní škola. Mateřská škola je umístěna na kraji města, což je výhoda nejen díky prostředí, ale i pro obstojnou dopravní obslužnost. Součástí areálu jsou tři hřiště, areál je vybaven hřištěm s umělým povrchem, minigolfovým hřištěm a hřištěm s pískem. Děti tu mají dostatek prostoru vyhrazeného ke hraní her pod stromy a v přírodním prostředí. Nedaleko se nachází oddychová zóna lesoparku s vodní nádrží. Přístupné jsou zde dětské prolézačky s moderními herními prvky určené zvláště pro základní školu a zvláště pro mateřskou školu, jsou přizpůsobené danému věku. Pro děti je k dispozici také tělocvična základní školy a dopravní hřiště, nedaleko se nachází zoo, která rovněž nabízí mnoho výukových programů a dalších možností vzdělávání pro děti.

Mnou zvolenou třídu k realizaci praktické části navštěvuje 23 dětí, z toho 10 kluků a 13 dívek. K realizaci vzdělávacího programu jsem měla možnost využít všechny pomůcky, které jsem potřebovala. Jednalo se zejména o nástroje Orffova instrumentáře, elektrické klávesy a pomůcky na výrobu loutek. Jelikož v této MŠ pracuji, bylo výhodou, že se s dětmi známe, a tak jsme si realizovaný program mohly společně užít. Pedagogický sbor tvoří dvě učitelky a provozní personál –kuchařka s uklízečkou. Třída, kterou jsem si vybrala, je velmi muzikální, aktivní a hudební i výtvarné činnosti patří k oblíbeným u většiny dětí.

5.3 Popis postupů a technik použitých při provádění praktické části projektu

V průběhu realizace činností jsem zvolila pro evaluaci metody pozorování, rozhovoru a analýzy edukačních materiálů. K nejvíce využívaným metodám kvalitativního výzkumu patří pozorování a hloubkový rozhovor. Pozorování lze považovat za jednu z nejnáročnějších metod ve sběru dat v kvalitativním výzkumu.

5.3.1 Pozorování

Zúčastněné a nezúčastněné pozorování

Existuje mnoho variací pozorování, ovšem primárním druhem je zúčastněné pozorování. „Zúčastněné pozorování můžeme definovat jako dlouhodobé, systematické a reflexivní sledování probíhajících aktivit přímo ve zkoumaném terénu s cílem objevit a reprezentovat sociální život a proces.“ Záměrem pozorování je zachytit popisem a výčtem vlastností rozsah pojmu, co se v danou chvíli odehrává a jak se jeví konkrétní situace. Popis by měl být výstižný, podrobný a neměly by se v něm vyskytovat banální údaje. Výhodou pozorování je, že nám umožňuje porozumět veškerým souvislostem, ve kterých se dané situace dějí, protože to je velmi podstatné k porozumění studovaného problému v celém jeho rozsahu. (Švaříček, 2007, s. 143)

Ne vždy si však badatel může vybrat mezi těmito variantami pozorování, protože zúčastněné pozorování se nedá v jakékoli situaci aplikovat. Zúčastněné pozorování se nadále ještě klasifikuje na skryté a otevřené zúčastněné pozorování. Skryté zúčastněné pozorování, jak už plyne z názvu, spočívá v tom, že dané osoby neví, že jsou pozorovány. Otevřené zúčastněné pozorování znamená, že jedincům byly poskytnuty informace, v nejlepším případě byly vyzváni k souhlasu s výzkumem. Nezúčastněné pozorování nastává tehdy, když pozorujeme probíhající vzájemné působení, avšak bez toho, aby nás pozorování jedinci sledovali. Pozorování je zprostředkováno pomocí různých technických prostředků, jako je například videokamera či fotoaparát. (Švaříček, 2007)

Přímé a nepřímé pozorování

Švaříček (2007) dále dělí pozorování na přímé a nepřímé. Zatímco u přímého pozorování je daný jedinec přítomen při zkoumání jevu v čase jeho průběhu, u nepřímého

pozorování jedinec není přítomen přesně ve zkoumaném terénu, ale zpětně pozoruje záznam uplynulé činnosti, jenž byl opatřen za účelem výzkumu.

Strukturované a nestrukturované pozorování

U strukturovaného pozorování hledáme odpovědi na dopředu stanovené a určené jevy, naproti tomu u nestrukturovaného pozorování nejsou předem stanovená žádná pravidla ani konkrétní jevy. (Švaříček, 2007)

Otevřené a skryté pozorování

Otevřené a skryté pozorování spočívá, v tom, zda pozorovatel svým aktérům ohlásí vše potřebné o výzkumu své činnosti. Metody pozorování je příhodné sloučit s metodou rozhovoru, protože o konkrétní situaci si může badatel vytvořit vlastní všestranný přehled. (Švaříček, 2007)

5.3.2 Rozhovor

„Rozhovor je nejčastěji používanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu. Používá se pro něj označení hloubkový rozhovor, jenž můžeme definovat jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek.“ (Švaříček, 2007, s. 159)

Mezi dva základní druhy rozhovoru můžeme zařadit rozhovor **polostrukturovaný** a **nestrukturovaný (narativní)**. Strukturovaný vzniká na základě předem připravených otázek, zatímco nestrukturovaný vychází pouze z jedné jediné, dopředu promyšlené otázky a nadále se dotazuje zkoumajícího. (Švaříček, 2007)

Výhodou rozhovoru je, že u něj lze zaznamenávat vše, co už proběhlo. Můžeme prověřit, zda respondent položeným otázkám rozuměl, a každý má možnost vyjádřit svůj názor. Je také prospěšný v případě, že není možné použít pozorování. Pro kvalitní rozhovor je nejprve potřeba rozmyslet si a zvážit trvání rozhovoru. Tuto záležitost je třeba si objasnit, a to hned ještě před rozhovorem nebo během něj, podle druhu rozhovoru. Nejdůležitější částí rozhovoru je jeho začátek a konec. Zpočátku je zapotřebí získat svolení s jeho zaznamenáváním. Podstatná a významná data lze zjistit i ze závěru rozhovoru, který proto nelze podceňovat. (Hendl, 2012)

5.4 Příprava programu

Pro úspěšné provedení programu v další části své práce jsem si spojila teoretická východiska z odborné literatury, která jsem tak mohla využít a zapojit do programu hudební pohádky. Kromě toho jsem se inspirovala také v odborných časopisech Informatorium, které jsou dostupné v mateřské škole, kde pracuji. Velkou pomocí pro mě byly praktické učebnice a knihy, které mi sloužily jako zdroj inspirace. Vymýšlela jsem pohádku se zvířátky, která by byla dětem blízká a známá. Proto jsem se rozhodla zařadit do pohádky domácí zvířata.

V níže uvedené praktické části uvádím šest dní realizace vzdělávacího programu hudební pohádka „O ztracené ovečce“. Jako prvek každodenního společného vstupu do pohádky jsem zvolila báseň. V průběhu realizace prvního dne dětem představím pohádku. Poté se každý den učíme popěvky jednotlivých zvířátek, se kterými se v dopolední řízené činnosti seznámíme a na konci dne rozloučíme. Zdá se mi to vhodné z toho důvodu, že děti do ničeho nenutím, ale zábavnou formou se tak spolu zároveň rozloučíme.

Na konci každého dne se následně uskuteční reflexe jednotlivých činností s dětmi, kdy se všech dětí vždy zeptám na stejné otázky, a pak předložím svou reflexi. Kromě hudebních činností jsem do programu zahrnula také činnosti artikulační, výtvarné a různá dechová cvičení. Dle mého názoru se artikulačními činnostmi rozvíjí správně řeč a dechovými cvičeními vedeme děti ke správnému zpěvu.

5.5 Program pro tříleté děti: Hudební pohádka „O ztracené ovečce“

5.5.1 První den: „Seznámení s hudební pohádkou O ztracené ovečce“

Cíl: Rozpoznání hlavních prvků hudební pohádky a rozvíjení schopnosti vnímání hudby, řečové a jazykové schopnosti, včetně naslouchání, porozumění a vnímání.

Organizace: Děti sedí v kruhu na koberci.

Pomůcky: háčkováná zvířátka – kohout, koník, kravička, pejsek, kočička a ovečka

Motivace: Nejprve se dětí zeptám, jestli slyšely někdy hudební pohádku a co si pod tímto pojmem představují. Zjistím tak, co vše děti o hudební pohádce vědí a čeho pak následně mohu dosáhnout já, abych měla zpětnou vazbu.

Realizace:

Komunitní kruh:

Otázka:

- A co myslíte, že je hudební pohádka?

Týdenní rituál, který bude využíván v každé lekci:

„Čáry máry tam a zpátky, koukneme se do pohádky.

Vezmem s sebou všechny děti, poletíme na koštěti,

dopředu a dozadu, nahoru a dolů,

doleva a doprava, hlavně že jsme spolu.

Čáry máry tam a zpět a v pohádce budem teď.“

(Svobodová & Švejdrová, 2011, s. 113–114)

Zahraji dětem pohádku s háčkovánými zvířátky a s popěvkou.

Interpretace hudební pohádky „O ztracené ovečce“ – (viz příloha č. 1)

Komunitní kruh:

Po dokončení pohádky si s dětmi sedneme do komunitního kruhu, kde dětem položím tyto otázky: „Co je to hudební pohádka?“, „Proč se jí říká hudební?“ Poté si v kruhu na koberci popovídáme o pohádce, o čem byla, co se jim na pohádce líbilo.

Doplňkové činnosti:

Zopakování postav pohádky:

Děti si vzpomenou, jaká zvířátka se objevila v pohádce. Vytleskávají společně rytmus názvů zvířátek z pohádky. Děti mají před sebou háčkovaná zvířátka, aby si je lépe zapamatovaly. Nejprve si je všichni společně vyjmenujeme a následně vytleskáváme po slabikách jejich názvy (ko-hout, ko-ník, kra-vič-ka). Děti mají možnost si vybrat zvířátko, které jim bylo blízké, a můžou ho ostatním představit. (viz příloha č. 2 obrázek č. 1,2)

Rozvor s dětmi po činnosti (reflexe): Už děti víte, co je to hudební pohádka?

Odpovědi dětí:

„To je pohádka s písničkou“

„Pohádka, kde se zpívá“

„Pohádka, kde vystupují zvířátka a ty zpívají krásný písničky“

„To je vystoupení, kde se hraje a zpívá“

„Pohádka a zpívají v ní zvířátka písničky a ukazují vystoupení“.

Co se dětem líbilo na činnosti:

„Mně se líbilo, jak ten pejsek zachránil ovečku“

„Jak měl Péťa pracovní rukavice“

„Mně se líbilo, že vylezl koník“

„Mně se líbí, že kohout zakokrhal“

„Mně se líbily ty zvířátka“

„Mě se líbilo, jak ta kočička vyskočila na okno“

Sebereflexe:

Na začátku jsem chtěla nejprve zjistit, co děti ví o hudební pohádce, a tak jsem jim položila jednoduchou otázku, aby mi na ní všechny děti byly schopné odpovědět. Byla jsem mile překvapena, že děti věděly alespoň přibližně, o co jde, a nebály se mi vyjádřit

každé svůj názor. Splnilo se vše nad mé očekávání. Povedlo se mi správně namotivovat děti, což bylo pro mě velmi důležité a podstatné, aby děti provázelo nadále nadšení po celou dobu realizace mého programu. Vzhledem k věku dětí jsem měla pohádku dobře přizpůsobenou, a tak udržely bez obtíží pozornost. Měla jsem je posazené v půlkruhu. Myslím si, že se mi tento den povedlo dětem přiblížit, co je to hudební pohádka, a tak s ní nadále můžeme pokračovat. Děti byly mile překvapeny z mé ukázky a projevíly o ní velký zájem, měla jsem z toho radost, protože jsem věděla, že děti se budou těšit na další den, a já tudíž také.

Touto činností jsem měla za cíl si ověřit, jak děti pohádka zaujala a jestli si pamatují, jaké postavy se v pohádce vyskytly. Dle mého názoru se mi tato činnost povedla. S dětmi vytleskávání běžně děláme, a tak pro ně nebyl problém zvířátka vytleskávat. Děti byly velice šikovné, a tak jsme se rozhodly, že zvířátkům každé dítě vymyslí ještě jméno, které následně společně všichni vytleskáme. Děti vytvořily krásná jména, jako například kravička Stračena, kohoutek Jarmil, koník Řehtáček, kočička Míca a další.

5.5.2 Druhý den: „Nácvik jednotlivých popěveků“

Cíl: Rozvoj rytmického cítění, vyjádření pocitů, nácvik správného dýchání dechovými a artikulačními činnostmi.

Organizace: Děti sedí v kruhu na koberci.

Pomůcky: motivační obrázky – koník s kohoutkem, háčkováná zvířátka – koník s kohoutkem (viz příloha č. 3 obrázek č. 1,2)

Motivace: Zopakování děje pohádky a představení jednotlivých zvířátek. Každé dítě si vybere jedno zvířátko a řekne ostatním dětem, co o zvířátku ví. „Dnes se budeme učit novou písničku, kterou si jistě oblíbíte! Kdo si pamatuje, jak se ta zvířátka jmenují? Společně si je zazpíváme, jsou to koník s kohoutkem. Nejprve vám to děti ukážu, a pak to zkusíte zopakovat se mnou.“

Realizace:

Komunitní kruh:

„Děti, dnes si chce spolu pohrát koník s kohoutkem. Co kdyby se naučili ty své písničky. Kohoutek předvede koníkovi svou písničku, a pak se vystřídají,“ uváděla jsem dramatizaci s háčkováním zvířátkem.

Dechová a artikulační chvilka:

Děti sedí s narovnanými zády a pohlídáme, aby se nadechovaly nosem a nezvedaly ramena. Dlouhým nádechem a výdechem budíme zvířátka na jaře v přírodě.

- Voláme na zvířátka do přírody: „Halóóóó.“
- Vdechneme a vydechneme jako pes: Děti si lehnou na zem a zkusí napodobit dýchání psa – vdechují nosem a vydechují ústy. Poté se zvednou a opakují cvičení ve stoje.
- Hluboký nádech jako kočka: Děti se postaví do polovičního dřepu a zhluboka se nadechnou. Poté se zvednou a vydechnou rychlým „ssss“, jako by byly kočky.
- Ozývá se kohout: „Kykyrykýýý.“
- Ovce bečí: „Bééééé.“

Báseň pro vstup do pohádky (viz strana 27, praktická část bakalářské práce)

Nácvik popěvků Kohout a Koník s textem:

1. Učitelka zazpívá popěvek Kohout nejprve sama, děti se následně přidávají k ní:
„Vstávejte spáči, slunce už kráčí.“
2. Učitelka zazpívá dětem další popěvek Koník, děti poté zpívají s ní:
„Zdraví vás koník, co se rád honí.“

Rytmizace textů popěvků s vytleskáváním pro rozvoj rytmického citění:

1. Nejprve několikrát dokola opakujeme popěvky, aby si je děti lépe zapamatovaly – s pohybem (narativní pantomima, kterou předvádí učitelka).
2. Děti se pokouší vymyslet pohyb každé samo.
3. Přidáváme postupně rytmy s vytleskáváním.
4. Děti prvně vytleskávají podle vzoru paní učitelky, následně poté můžeme nechat děti vymyslet svou rytmy pro rozvoj hudební tvořivosti.

(Viz příloha č. 1, popěvek č. 1, popěvek č. 2)

Doplňkové činnosti:

Kresba zvířátka z pohádky, dle vlastního výběru dětí

(Viz příloha č. 2 obrázek č. 3, 4)

Rozhovor s dětmi po činnosti (reflexe): Děti, jak by si mohl koník s kohoutkem ještě pohrát?

Odpovědi dětí:

„Mohli by si postavit domeček.“

„Chtěli by běhat na trávě.“

„Mají se rádi a budou zpívat.“

„Koník může běhat a skákat po pokoji a kohoutek ho může honit.“

A co se vám dnes děti líbilo?

Odpovědi dětí:

„Mně se líbilo volat na zvířátka a foukat“

„Jak jsme tleskali a i zpívali.“

„Mně si líbilo, jak vystupoval ten koník před kohoutem.“

„Mně se líbilo, jak jsme mohli kreslit obrázky a poslouchat ty písničky.“

Sebereflexe:

Druhý den jsem zvolila nejprve před nácvikem popěvek dechové a artikulační cvičení. Dechová a artikulační chvílka je podle mého názoru důležitá nejen pro zlepšení dýchání a řeči dětí, ale také pro zklidnění a uklidnění emocí a pro zlepšení celkového zdraví a pohody. Pobavili jsme se všichni společně. Děti byly do cvičení tak vžité, že se nám protáhl čas, a tak už jsem pak musela více děti motivovat na samotný nácvik popěvek. Tuto činnost jsem zvolila, protože jsem chtěla vést děti k určitým správným návykům, které by se měly dělat pravidelně. Když začneme děti motivovat k těmto návykům od útlého věku, děti je berou jako automatické a přijdou jim to přirozené. Nakonec vše dobře dopadlo, děti se s radostí naučily popěvky. Velmi mi pomohla zvířátka vlastní

výroby, ke kterým děti měly obrovskou citovou vazbu. Opravdu jsem ráda, že jsem si je vyrobila, protože dětem velmi pomáhala při motivaci i samotném výstupu celé pohádky. Jako zpětnou vazbu od dětí jsem dostala obrázky, o které jsem je poprosila. Byla jsem velmi mile potěšena, když jsem zjistila, že děti si zapamatovaly úplně všechna zvířátka z pohádky. Po představení pohádky jsem děti poprosila, jestli by mi nakreslily pastelkami zvířátko z pohádky, které jim bylo něčím blízké nebo se jim líbilo. Nahrané popěvky jsem dětem nechala puštěné při aktivitě s kreslením a děti si zpívaly krásně popěvky při výtvarné aktivitě. Každé dítě pak ostatním řeklo, proč si ho vybralo, a předalo nám tak i své zážitky z pohádky. Od každého dítěte jsem dostala jeden obrázek a dohromady jsme z nich poskládali celou pohádku. Děti zvládly převyprávět pohádku svými slovy i se zapojováním popěvků.

5.5.3 Třetí den: „Kravička a pejsek Punťa vystupují“

Cíl: Uvědomění si vlastního těla, podporování kreativity a individuálního projevu, zlepšování schopnosti dodržovat pravidla a rozvíjení sebeovládání, reakce na signál, rozvoj schopnosti vnímat rytmus a udržovat ho v souladu s pohybem.

Organizace: Ve třídě, děti stojí v kruhu.

Pomůcky: háčkováná zvířátka – kravička a pejsek, bubínek

(viz příloha č. 3 obrázek č. 3, 4)

Motivace:

Zopakování celé hudební pohádky, děti už zpívají popěvky Kohoutek a Koník. Použiji motivační obrázky pejska a kravičky. Návuk popěvků Kravička a pejsek Punťa. „Dnes vystoupí a představí se kravička a pejsek Punťa. Můžeme se s nimi děti pomazlit a říct si, co o nich víme.“

Realizace:

„Dnes nám zazpívají své písničky pejsek s kravičkou a společně se je naučíme i my.“ Děti opakují několikrát popěvky a přidávají se k doprovodu.

Báseň pro vstup do pohádky: (viz strana 27, praktická část bakalářské práce)

Nácvik popěvek Kravička a Pejsek Puntá s textem:

1. Učitelka předvede popěvek Kravička prvně sama, děti se následně přidávají k ní a několikrát opakují: „Sluníčko už svítí, na pastvě je kvítí.“ – děti vymýšlí své vlastní pohyby, na které přijdou.
 - Jak se asi hýbe kravička, když je na poli.
 - Jak se pohybuje kravička, když je veselá.
2. Učitelka zazpívá dětem další popěvek Pejsek Puntá, děti ho poté zazpívají s ní: „Na vycházku já se vypravím a všechny vás pozdravím.“ – děti vymýšlí své vlastní pohyby
 - Jak vypadá asi pejsek, když se vypraví na vycházku.
 - Co dělá za pohyb pejsek, když nás chce pozdravit.

(viz příloha č. 1, popěvek č. 3, popěvek č. 4)

Doplňkové činnosti:

Pohybová hra „Na zvířátka“

Paní učitelka dává pokyny a děti je plní. Děti jsou kravičky a pejsci, běhají do kruhu podle rytmu bubínku, který určuje paní učitelka. Když paní učitelka přestane hrát na bubínek, děti se zastaví. Učitelka řekne pokyny a děti se přizpůsobí:

- Zdravá kráva = stojíme na všech čtyřech.
- Hlídkající pejsek = sedíme na patách, ruce máme před sebou na zemi a štekáme (ňaf).
- Kravička spí = ležíme na boku.
- Vrtící pejsek = napodobení vrtění ocásku šťastného pejska.
- Poblázněná kráva = běháme s různými pohyby a zvuky.

(Viz příloha č. 2 obrázek č. 5)

Rozvor s dětmi po činnosti (reflexe):

Děti, dokážete říct, co se vám dnes povedlo?

Odpovědi dětí:

„Všichni jsme se naučili novou hru.“

„Umíme vydávat zvuky zvířátek.“

„Mám radost, že už umím písničky zvířátek.“

„Mně se povedlo zpívat a líbí se mi to.“

Sebereflexe:

Třetí den jsme si zopakovaly popěvky, které děti uměly, a přidaly jsme další nové. Myslím si, že jsem zvolila vhodný nácvik popěvek, protože jsem byla překvapená, že jsme popěvky nemusely opakovat vždy tolikrát, a děti si je i tak zapamatovaly. Snažila jsem se udržet stále motivaci se zvířátky, a tak jsem se rozhodla zahrát si pohybovou hru na zvířátka. Dle mého názoru jsem vhodně zvolila jako rytmickou pomůcku bubínek, avšak ze začátku jsem pozorovala, že dětem dělalo problém udržet tempo chůze k rytmu, který jsem jim určovala já pomocí bubínku. Děti projevovaly častou tendenci ke zrychlování během pohybové aktivity, což lze interpretovat jako projev nadšení a zájmu o danou činnost. S cílem trénovat pozornost a smysl pro rytmus jsem záměrně začala měnit tempo pohybové hry na větší kontrast rychlosti. Tím jsem vytvořila příležitost pro děti zlepšit své schopnosti vnímání a reakce na různé rychlosti a také posílit kontrolu nad svým chováním v různých situacích. Způsob, jakým jsou vedeny pohybové aktivity, může mít značný vliv na rozvoj dětského vnímání a koordinace. Proto je důležité přemýšlet o různých metodách, které umožní dětem učit se různé pohybové dovednosti a zároveň rozvíjet kognitivní funkce jako pozornost a smysl pro rytmus.

5.5.4 Čtvrtý den: „Vytvoříme si loutky“

Cíl: Rozvoj představivosti a fantazie, vyjádření svého názoru.

Pomůcky: háčkováná zvířátka – kočička a ovečka, motivace k popěvkům (viz příloha č. 3 obrázek č. 5,6,7)

Motivace: Zopakování hudební pohádky, děti si zazpívají s paní učitelkou a doprovodem předchozí popěvky (Kohout, Koník, Kravička a Pejsek Punťa). Dnes se představí Kočička, Ovečka a všichni Kamarádi.

Realizace:

I tyto popěvky jsou vhodné pro daný věk dětí, mají jednoduchý a snadno zapamatovatelný text. Proto se dají zvládnout naučit všechny tři. Děti mají z předešlých dnů popěvky poměrně naposlouchány, a tak jim nedělá problém se je naučit.

Báseň pro vstup do pohádky: (viz strana 27, praktická část bakalářské práce)

Nácvik popěvek Kočička, Ovečka a Kamarádi s textem:

1. Učitelka předvede popěvek Kočička prvně sama, děti se následně přidávají k ní a několikrát opakují: „Já kočička chlupatá, mňoukám stále u okna.“
2. Učitelka zazpívá dětem další popěvek Ovečka, děti ho poté zazpívají s ní:
„Drží mě větvičky, bolí mě nožičky.“
3. Učitelka dětem zazpívá popěvek Kamarádi sama, děti poté zpívají s ní a několikrát dokola: „Dobře se nám daří, když se správně hospodaří. My se máme rádi, protože jsme kamarádi.“

Všechny popěvky jsou zprvu doprovázeny pohybem, později doprovázeny rytmicky – tleskáním.

Děti následně vymýšlí a pak vytleskávají své rytmy při hře na tělo:

- Jak asi chodí malá kočička.
- Jak chodí velký kocour.

(Viz příloha č. 1, popěvek č. 5, popěvek č. 6, popěvek č. 7)

Doplňkové činnosti:

Výroba vlastní loutky:

Ovečka, kterou následně děti využijí k dramatizaci v pohádce. Ovečka se našla, a tak si každý svou vyrobí.

- Pomůcky: Dřevěné medailonky, bílé fazole, oči, dřevěné špachtle, lepidlo.
- Postup: Medailonek potřeme lepidlem a začneme na něj postupně skládat bílé fazole, rozvíjíme tak jemnou motoriku. Poté necháme zaschnout a mezitím si děti obkreslí a vystříhnou šablonu hlavy ovečky, na kterou následně nakreslí bílou fixou obličej a nalepí oči. Poté každé dítě dostane dva malé dřevěné kolíky a špachtli, kterou nalepí jako nohy a držátko loutky. Necháme do druhého dne zaschnout.

(Viz příloha č. 2 obrázek č. 6)

Rozhovor s dětmi po činnosti:

Děti, jak se vám líbí naše nové loutky?

Odpovědi dětí:

„Líbí se mi!“

„Jsou super!“

„Ty jsou moje nejoblíbenější!“

„Jsou hodně roztomilé.“

Ať už nám každé dítě odpoví cokoli, je důležité, že projeví nadšení a radost z nových loutek. Je potřeba se i pochválit, což jsem s dětmi udělala.

Sebereflexe:

Loutky byly pro děti výbornou motivací k samotnému předvedení pohádky. Podle mého názoru to byla pro děti velká zábava, která jim umožnila rozvíjet kreativitu, fantazii, ale i sociální dovednosti. Byla jsem překvapena, když si některé děti se svou loutkou ovečky i povídaly. Děti byly velmi zvědavé a měly silnou touhu poznávat nové věci. Při vyrábění loutky se zajímaly o materiály, ze kterých jsme loutky vyráběli. Děti se v tomto věku ještě stále učí různým dovednostem, a tudíž mohou potřebovat pomoc a podporu při vyrábění loutky. To jsem však, myslím, zvládla, a proto nebyl s výrobou loutek problém. Byla jsem jim k dispozici, abych jim pomohla s lepením tavnou pistolí a jinými složitějšími úkoly.

Vyrábění loutky bylo pro děti velmi zábavné, ale také vyžadovalo trpělivost a soustředění. Některé děti potřebovaly čas na dokončení své loutky, a tak jsem byla trpělivá a podporovala jsem je. Děti byly velmi kreativní a rády si vymýšlely různé nápady a příběhy ke svým loutkám.

Co se týče všech naučených popěvků, tak jsem se cítila hrdá na sebe, protože se mi podařilo naučit děti více nových popěvků za poměrně krátkou dobu. To bylo pro mě důležité, protože si myslím, že svou práci dělám dobře a umím se přizpůsobit potřebám dětí. Měla jsem radost, protože když děti popěvky umí a zpívají je s nadšením, je to pro mě potvrzením toho, že dělám dobrý skutek a přináším radost dětem.

5.5.5 Pátý den: „Už umíme zazpívat pohádku“

Cíl: Zpěv popěvků, zhodnocení svého výkonu, vyjádření svého názoru.

Pomůcky: háčkováná zvířátka – kohout, koník, kravička, pesek, kočička a ovečka

Motivace: Představení celé hudební pohádky „O ztracené ovečce“ se zpěvem dětí. Následná reflexe, jak se dětem celá pohádka a její jednotlivé části líbily a jak bychom ji mohli využít dále.

Realizace:

Komunitní kruh:

- „Kamarádi, co bychom mohli dělat s naší pohádkou dále?“

Nejprve nechám děti vyjádřit jejich názor. Poté se vybere jedna činnost, na které se děti shodnou, tedy zpěv zvuků zvířat na stejnou melodii popěvků, které už děti umí. Velmi je tato činnost zaujala, protože melodie popěvků už znaly, tudíž pro ně zvuky zvířat nebyly náročné, ale přitom měly radost, že se naučily opět něco nového. Děti si mohou vymyslet své zvuky zvířat a následně jim můžeme nabídnout, aby vymysleli i další melodie popěvků.

Realizace pohádky společně s dětmi:

Děti hrají pohádku, tak jak se jí naučily. Společné ztvárnění hudební pohádky od začátku až do konce za využití všech popěvků. Děti jsou namotivovány, že už pohádku umí.

Děti místo popěvků mohou zpívat hlasy zvířat či si vymýšlet nové popěvky.

Doplňkové činnosti:

Hudebně pohybová hra „Kudy běžela ovečka“ při pobytu venku:

Pro děti jsem si připravila hudebně pohybovou chvilku. Děti znají popěvky, a tak jsem se rozhodla je spojit i s pohybem. Na cestu před mateřskou školou nebo na školním hřišti nakreslíme křídami ovečku a její cestu na louku. Děti mají za úkol projít stejnou cestou, jakou ovečka běžela, a udržují přitom rovnováhu. Nahrané máme melodie popěvků, které dětem při pohybu pouštíme, děti si podle své potřeby a pocitu u pohybu mohou i zpívat. Starším dětem můžeme nakreslit dráhu už složitější nebo změnit pohyb tak, že budou skákat po jedné noze a podobně. (Viz příloha č. 2 obrázky č. 7, 8)

Rozhovor s dětmi po činnosti (reflexe):

Co bylo vaší nejoblíbenější částí pohádky?

Odpovědi dětí:

„Když jsme zpívali zvířátka.“

„Když se hýbaly na stole ty zvířátka.“

„Mně se nejvíc líbilo, když jsme mohli tleskat na kamarády.“

„Nejhezčí jsou ty zvířecí písničky.“

Co se vám líbilo na této aktivitě se zvuky zvířátek?

Odpovědi dětí:

„Vždycky jsme mohli zpívat, jak chceme.“

„Že tam bylo hodně těch zvířátek.“

„Mohli jsme si vybrat, jaké jsme chtěli zvířátko.“

Sebereflexe:

Při této hudebně pohybové hře jsem si uvědomila, jak důležité je spojení hudby a pohybu pro rozvoj dětí. Hra byla zábavná a interaktivní, děti se bavily a současně rozvíjely svou rovnováhu a koordinaci. Byla to také skvělá příležitost pro děti, aby se

naučily nové písně a zlepšily své hudební schopnosti. Dále jsem si uvědomila, jak důležité je přizpůsobit hru věku a schopnostem dětí, aby byla pro ně přínosná a zábavná. Celkově jsem si u této aktivity užila hodně zábavy a viděla jsem, jaký pozitivní vliv má na děti. Nejprve jsem nechala děti vyjádřit jejich názor a poté jim nabídla činnost, na které se shodly, což jsem, myslím, vybrala vhodně, i když jsem to původně měla v plánu jinak. Takový přístup k výuce dle mého názoru podporuje aktivní zapojení dětí a zvyšuje pravděpodobnost, že budou mít z dané činnosti radost a budou se na ni opět těšit. Zvolila jsem činnost, která kombinuje to, co děti již znají (melodie popěvek), s něčím novým (zvuky zvířat). To jim pomohlo spojit své stávající znalosti s novými zkušenostmi a rozšířit tak své schopnosti. Snažila jsem se dětem umožnit, aby si vymýšlely své vlastní zvuky zvířat a poté i melodie popěvek. Tímto jsem se snažila podpořit jejich kreativitu, fantazii a umožnila jim být aktivními účastníky v učení.

5.5.6 Šestý den: „Zahrajeme hlasy zvířátek“

Cíl: Tvorba hudby pomocí Orffova instrumentáře, rozvoj schopnosti soustředit se a vnímat rytmus.

Pomůcky: ozvučná dřívka, rumba koule, bubínek, drhlo, triangl, dřevěný blok

Motivace: Na melodie popěvek pohádky „O ztracené ovečce“ se zpěvem si budeme hrát s hudebními nástroji – instrumentální činnosti jednotlivých zvířat. Děti znají texty popěvek zvířat a jejich zvuky s melodií.

Realizace:

Obohatíme popěvky o hlasy zvířátek, které chtějí také vydávat zvuky. Během sborového zpěvu třídy všechny děti zpívají melodii popěvek se zvuky zvířat, zatímco sóloví hráči zahrají rytmický doprovod popěvek s nástroji a my si ho také poslechneme. Nejprve vybereme rytmické nástroje a rozdělíme je sólistům, kteří hrají zvuky zvířátek. Společná souhra dětí je důležitá, aby si děti správně zažily rytmus, kdy je správná doba a mají zrovna ony hrát.

Společná souhra:

1. Každé dítě používá odlišný hudební nástroj.

2. Učitelka používá gesta ke stanovení pravidel pro hraní a nehraní dítěte – ukazuje na dítě, aby naznačila, kdy může začít hrát, poté tleská rukama pro rytmus a zvedne prst, aby naznačila konec hry.
3. Poté učitelka ověří, zda si děti pravidla zapamatovaly. „Tak děti, nejprve si to vyzkoušíme nanečisto.“ Pokud to děti zvládnou, zapneme hudební nahrávku popěveků a postupně se přidávají další hráči. Hra končí, když zůstane poslední hráč, a poté se děti posadí ke svým nástrojům. Pokud se několik dětí snaží sednout ke stejnému nástroji, učitelka jim ho vymění, aby si děti prostřídaly hudební nástroje. Jakmile děti ovládají hru s hudbou, mohou hrát s dalšími kamarády a střídat se.
4. Děti vymýšlí hru na hudební nástroje jednotlivých zvířátek
 - A jak by mohl hrát kohoutek.
 - Jakým způsobem hraje koník.
 - Jak hraje veselá kravička.
 - Jak hraje na nástroj velký pejsek a jak malý pejsek.
 - Jak hraje na hudební nástroj ovečka, která je šťastná.

(viz příloha č. 2 obrázky č. 9, 10)

Doplňkové činnosti:

„Výroba vlastního hudebního nástroje“

Pomůcky: 1 hrnek hladké mouky, 1/3 hrnku soli, 1/3 hrnku vody

Postup: Všechny potřebné ingredience smícháme a necháme chvíli uležet. Děti si dle své fantazie vyrobí vlastní hudební nástroj, který jim zůstane. Výrobky pečeme v troubě na 180 °C přibližně 30 minut. Po vychladnutí je můžeme také nabarvit temperami.

(viz příloha č. 2, obrázek č. 11)

Rozhovor s dětmi po činnosti (reflexe):

Děti, jak se vám líbily vaše hudební nástroje?

Odpovědi dětí:

„Byla jsem jako maminka, když doma peče.“

„Že jsem si mohl vybrat, co jsem chtěl.“

„Nejvíc se mi líbil triangl.“

„Ted' mám triangl a mám doma i flétnu a dělá mi radost.“

Sebereflexe:

V každém případě jsem si potvrdila, že je důležité učit děti hudební nácvik pomocí instrumentální činnosti v mateřské škole tak, aby se bavily a měly z dané činnosti radost. Potěšilo mě, když jsem viděla, že se děti zajímají o hudební nácvik a instrumentální hru.

Jako další jsem dětem připravila omalovánky. Omalovánky jsou běžnou činností v mateřské škole a mohou být užitečným nástrojem pro rozvoj motorických dovedností, kreativity a barevného vnímání dětí. Chtěla jsem poskytnout zpětnou vazbu na omalovánky, a tak jsem se zaměřila na kreativitu. Pozorovala jsem, jaké použily děti na své omalovánky barvy. Děti projevily vytrvalost a trpělivost při dokončování omalovánek. Podpořila jsem pozitivní výsledky, protože děti zdokonalily své dovednosti nebo použily nové a netradiční prvky, a tudíž jsem je za to všechny pochválila. Zapojila jsem děti do zpětné vazby a tímto jsme zakončili společně tento den.

5.5.7 Sedmý den: „Hudební nástroje vystupují“

Cíl: Instrumentální vyjádření vlastních pocitů, uvědomění si a představení naučených dovedností, rozvoj tvořivosti.

Pomůcky: háčkováná zvířátka – kohout, koník, kravička, pejsek, kočička a ovečka

Motivace: Nejprve se zeptáme dětí, co si představí, když se řekne tato věta: „Hudební nástroje vystupují.“ Děti namotivujeme, že ukážeme ostatním kamarádům z MŠ, jak jsme se zvládli naučit hudební pohádku.

Realizace:

Komunitní kruh:

Děti umí vše potřebné, a aby se zlepšovaly v poslechu hudby, můžeme ji zkusit poslouchat bez zpěvu. I když děti text pohádky a popěveků znají, zůstanou každému všehovšudy jen jako vnitřní podpora, která jim zaručuje bezpečnou orientaci v této hudební pohádce.

Nastala chvíle, kdy si můžeme opravdu s pohádkou hrát a představovat jednotlivě vše, co se děti zvládly naučit.

„Hudební nástroje vystupují“

Děti za využití všech popěvek a hudebních nástrojů zahrají dětem z jiné třídy.

Rozdělení rolí podle počtu dětí:

- Skupinka kohoutů – čtyři děti, které si samy vyberou společný nástroj, který se jim líbí a připomíná jim kohoutka.
- Skupinka koníků – tři kluci ze třídy si vyberou nástroje, které by asi napodobovaly, jak klapou kopýtky, když koník běží.
- Skupinka kraviček – čtyři děti vybírají nástroj, který je nejpřirozenější ke kravičce, zvonečkem napodobují i pohyby, jako když se kravička pase na louce.
- Skupinka koček – čtyři holčičky doplňují svým hlasem a nástrojem zvuky kočky, která mňouká u okna.
- Skupinka pejsků – tři děti hrají na nástroj, který si vyberou, že se hodí k pejskovi, když běhá po zahradce.
- Ovečka – jedna statečná holčička, která to zvládne sama, si vybírá hudební nástroj a vystupuje jako klíčová postava těsně před závěrem.
- Kamarádi – ostatní děti, které si vybraly libovolný hudební nástroj. Děti, které nechtěly hrát na hudební nástroj, ale tleskaly, si vybraly háčkované zvířátko, se kterým vystupovaly, nebo si vzaly svou vlastní vyrobenou loutku ovečky.
- Učitelka v pozadí skupinek dětí vypráví pohádku, děti zpívají po skupinkách popěvky a k tomu si vymýšlí své rytmy na hudební nástroje.

Děti se představí, jak se zvládly naučit rytmizaci přednesu, zpěv, hru na tělo, instrumentální činnosti a dramatizaci se svou vlastní loutkou. Tak si děti snadno uvědomí, co vše se dokázaly naučit. V tuto chvíli nechám děti vymýšlet i nové rytmizace na hudební rytmické nástroje nebo mohou hrát ty, které už umí a jsou si v nich jisté.

(viz příloha č. 2, obrázek č. 12)

Rozhovor s dětmi po činnosti (reflexe)

Děti mi na otázku začaly odpovídat různě, v závislosti na svých zájmech, zkušenostech a znalostech. Některé zmínily konkrétní hudební nástroje, které znají, jako jsou například kytary, flétny, bubny, klavíry, housle nebo trubky. Jiné děti měly širší představu o tom, jak různé hudební nástroje mohou vypadat a zaznít, a popsaly mi různé zvuky, melodie a rytmus. Některé děti přemýšlely o tom, jak se hudební nástroje používají, například v orchestru nebo v kapele. Odpovědi tak byly velmi rozmanité a závisely dle mého názoru na jejich vlastních představách a zážitcích s hudbou a hudebními nástroji.

Sebereflexe:

Jako učitelka jsem byla velmi spokojená s tím, jak děti zareagovaly na téma dne, „Hudební nástroje vystupují“. Organizačně byla realizace velmi náročná, ale jednotlivé činnosti si užily jak děti, které pohádku hrály, tak děti z jiné třídy, které se na pohádku přišly podívat a bylo to pro ně překvapení. Velmi mě potěšilo, že děti z jiné třídy pohádka zaujala a následně děti řekly své paní učitelce, že takovou pohádku chtějí někdy také hrát. Byla jsem ráda, že jsem je dokázala motivovat a podpořit, aby se aktivně zapojily do činnosti a ukázaly ostatním, co se naučily. V komunitním kruhu jsem se snažila poskytnout dětem dostatek prostoru a volnosti, aby mohly vyjádřit své nápady a myšlenky, což se ukázalo být velmi efektivním přístupem. Během reflexe jsem si uvědomila, že každé dítě má své vlastní zájmy a zkušenosti s hudbou a že je důležité poskytnout jim prostor pro vyjádření a sdílení vlastních představ a nápadů. Celkově jsem byla spokojená s tím, jak jsem zvládla vést tuto činnost a jak se děti zapojily a aktivně se podílely na tématu dne.

5.6 Hodnocení celého integrovaného bloku

Po dokončení celého integrovaného bloku jsem byla velmi potěšena způsobem, jakým děti reagovaly na různé aktivity a hry. Ačkoli existovaly některé aktivity, které děti tolik nezaujaly, většina z nich byla natolik zaujatá, že si chtěla hry hrát znovu a znovu. Během volného času jsem si všimla, že si děti vytvářely vlastní popěvky, tleskaly si, a dokonce si některé hrály na zvířátka zpěváky, přičemž zpívaly. Byla jsem ohromena pozitivním přijetím této aktivity ze strany dětí. Po dokončení celého projektu jsem cítila obrovské nadšení a pozitivní energii, kterou děti šířily. Byla jsem velmi potěšena a tato radost se mnou zůstávala i dlouho poté, co jsme projekt dokončili. Když jsem pozorovala děti při volné hře, často jsem si všimla, že propojují naučené popěvky s vlastní volnou hrou.

Před každou řízenou aktivitou jsem se snažila připravovat předem, abych se mohla věnovat doladění případných nedostatků a detailů v programu. K tvorbě aktivit jsem využívala hlavně umělecký materiál, nástroje z Orffova instrumentáře a některé pomůcky pro pohybové aktivity poskytnuté mateřskou školou. Všechny ostatní potřebné materiály a pomůcky jsem měla své. Pro případ, že bych si nemohla vzpomenout na nějaký detail, měla jsem neustále k dispozici přesně rozepsané jednotlivé činnosti a aktivity.

Před celou implementací jsem obzvlášť věnovala pozornost přípravě všech nezbytných nástrojů, pomůcek a materiálů, abych zajistila úspěšnou realizaci programu. Vše jsem se snažila si pečlivě připravit. Zvířátka jsem háčkovala zhruba tři čtvrtě roku dopředu. Připravit jsem si musela i několik nástrojů a dalších podobných pomůcek. Po dokončení této přípravy jsem tak mohla úspěšně přistoupit k samotné realizaci integrovaného programu.

Měla jsem obavy, že děti budou mít příliš mnoho aktivit během jednoho dne, ale nakonec se ukázalo, že i přes velké množství aktivit jsme stihli všechny plánované činnosti, až na jednu činnost, kterou jsem musela zkrátit. Byla to výroba loutek, kde se nám činnost natahovala. Délka aktivit byla kratší, aby tříleté děti udržely pozornost.

Já jsem se svou realizací programu velmi spokojená a považuji ho za povedený.

Diskuse

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo poukázat na možnosti rozvoje hudební tvořivosti u dětí předškolního věku hudební pohádkou, proto jsem v teoretické části využívala knihy Marie Liškové (2006), které mě nejvíce ovlivnily a které mi poskytly inspiraci a pomohly mi s uspořádáním informací o hudebních aktivitách a jejich klasifikaci. Z nich jsem pak následně vycházela i při vymýšlení programu. Snažila jsem se zařadit všechny činnosti, jak je uvedeno v teoretické části, to jsou mimo jiné pěvecké činnosti, instrumentální a hudebně pohybové aktivity a poslech hudby. Od dětí jsem dostala zpětnou vazbu, že nejvíce je však zaujaly činnosti instrumentální a pěvecké.

Další velkou inspirací mi byla kniha Šimanovského (2011), kde jsem si utřídila teoretické informace a následně je mohla spojit s praxí. Velkým přínosem pro mě bylo i zjištění, že se hudba může používat jako muzikoterapie, aniž bychom o tom věděli, což mě velmi motivovalo.

V průběhu realizace programu došlo k potvrzení, jak zmiňují Sedlák a Váňová (2016), že hudební schopnosti můžeme klasifikovat do určitých vlastností jedince, které jsou odhadem k dané hudební činnosti. Potvrdila jsem si, že stadium hudebních schopností ostatně nezáleží pouze na vrozeném talentu, nýbrž i na konkrétním věku dítěte a také na sociálních a kulturních zvycích jednotlivce.

Bylo potvrzeno, jak uvádí Sedlák (1974), že ze zpěvu a všeobecně z hudby má mít dítě radostnou náladu a optimismus.

Osvědčilo se mi také, že je k hudbě vhodné zařazovat lokomoce a jakékoli pohybové aktivity, jak již bylo podle Dvořákové (2014) zmíněno v teoretické části.

Během procesu tvorby a realizace programu jsem se řídila několika základními principy, které se týkají podpory tvořivého myšlení a jsou popsány v knize Fichnové a Szobiové (2007) a které jsem se rozhodla aplikovat do praxe. Jedním z těchto principů bylo neklást důraz na hodnocení výkonů dětí. Někdy může být hodnocení pro děti velmi stresující a může vést až k tomu, že se děti snaží dosáhnout výsledků pouze kvůli zisku dobrého hodnocení, které očekávají od pedagogů. Proto jsem se rozhodla, že děti nebudou v mém programu hodnoceny a nebudou muset dokazovat své schopnosti. Důležitým faktorem bylo potěšení ze hry. Snažila jsem se klást důraz na to, aby všechny aktivity

probíhaly formou hry a aby z nich děti nebyly přetíženy. Kromě toho jsem jim také poskytla prostředí, kde mohou volně experimentovat, tvořit a rozvíjet své schopnosti, dovednosti i zájmy.

Druhou zásadou byla dobrovolnost. Děti měly svobodnou vůli rozhodnout se, zda se budou do aktivit zapojovat, nebo ne. Byl jim poskytnut prostor pro svobodné rozhodování a vlastní iniciativu. Tímto způsobem jsem chtěla podpořit jejich zájem a motivaci pro tvořivost a fantazii.

Další důležitou a pro mě klíčovou zásadou, která se potvrdila, bylo, že nejdůležitější je potěšení ze hry, jak popisuje Janovská (1990). Výsledek každé činnosti nebyl prioritou, ale důležitým faktorem bylo radostné a příjemné prožití samotného procesu. Cílem bylo, aby se děti učily a tvořily přirozeně, bez stresu a tlaku na výsledek. Věřila jsem, že pokud budou činnosti pro děti zábavné a budou mít při činnosti pocit, že něco důležitého a zajímavého zrovna konají, budou mít pozitivní zkušenost a budou si tuto činnost pamatovat ony i já jako příjemnou.

Se svým výkonem jsem byla nad očekávání spokojená. Cíl se mi podařilo splnit. Bylo pro mě velkým uznáním, když děti ve věku tří let dělaly tvořivé činnosti s radostí a reagovaly na ně pozitivně. To ukazuje, že zařazování takových činností je pro děti v tomto věku velmi vhodné a má pro ně i mnoho přínosů. Pozitivní odezva dětí potvrzuje, že tvořivé činnosti přispívají k celkovému rozvoji a zlepšení schopností.

Závěr

Pro kvalitní splnění cíle mé bakalářské práce bylo nezbytné získat podrobnější znalosti o výchově předškolních dětí v oblasti hudby, především o metodách vyučování a tvůrčích procesech. Tyto znalosti jsem měla možnost získat díky teoretické části své práce, která mi poskytla potřebné informace pro vytvoření programu a jeho realizaci s dětmi v mateřské škole. Hudební pohádka „O ztracené ovečce“ měla na mě i děti velmi pozitivní vliv, a to nejen v tom smyslu, že jsme se při ní bavily a těšily. Tato pohádka totiž dokázala přímo oslovit myšlení našich dětí a jejich představivosti. Díky tomu, že jsem ji mohla s dětmi slyšet, číst, a i zpívat opakovaně, ale také si s ní hrát, vytvořit loutky a celou pohádku si tak nějak osvojit, se pro nás stala skutečnou a pravdivou. Děti si při ní uvědomily pravdu. Díky této zkušenosti jsme si mohly uvědomit, co je pro nás všechny důležité a jaký význam má dodržovat zásady a pravidla. Pohádka nám poskytla možnost odpovídat, uvažovat, najít řešení při překážkách, hledat nové přístupy a rozvíjet dětskou představu a kreativitu. Všechny tyto aktivity navíc podporovaly dětský hudební cit a vnímání pohybu.

Tento zážitek mi také potvrdil, jak má pohádka s hudbou silný dopad na osobnost, jak mohou ovlivnit psychiku a prožívání dětí. Pohádky totiž nejen přinášejí radost a zábavu, ale také dokážou rozvíjet dětskou osobnost a podporovat dětský vývoj. Díky tomu jsou pohádky neocenitelným nástrojem výchovy a vzdělávání dětí.

Během své praktické části bakalářské práce jsem využila několik metod, které mi velmi pomohly reflektovat a vyhodnocovat tvořivé činnosti prováděné dětmi. Snažila jsem se tyto metody s ostatními propojovat a vzájemně také doplňovat. První použitou metodou bylo pozorování, při kterém jsem se snažila sledovat děti během jejich tvořivých činností. Výsledky pozorování jsem si všechny zaznamenávala. Pro zaznamenání průběhu tvořivých činností jsem děti celou dobu nahrávala na videozáznam, který jsem poté použila k následné sebereflexi a evaluaci celého programu. Další využitou metodou byl rozhovor, který jsem použila pro reflexi a k evaluaci dětí. Tato metoda tak doplňovala předchozí pozorování.

Po celou dobu jsem se snažila být pro děti přítomná a vstřícná, poskytovat jim prostor pro jejich vlastní aktivity a názory a rozvíjela tak dětskou tvořivost. Tím jsme společně

vytvářely prostředí, kde se děti mohly bez obav projevovat, být samy sebou a svobodně vyjadřovat své pocity a názory. To nás také vzájemně více sblížovalo, i když děti znám, protože jsme se navzájem lépe poznávaly a chápaly. Děti měly možnost projevit svou kreativitu a fantazii, což je vedlo k dalšímu růstu a rozvoji. Společně jsme se radostně ponořovaly do světa pohádek, poslouchaly tóny melodie a tvořily instrumentální činnosti, ale i výtvarná díla. Pohybovaly jsme se na rytmus hudby a vytvářely jsme si tak společné zážitky. Důležité však pro děti bylo i překonání stydlivosti a obav. Avšak pomocí společných aktivit se učily děti být odvážnější a vstupovat do nových situací s větší sebedůvěrou.

Vypracování celé bakalářské práce, včetně teoretických východisek a poté následného sestavení programu a jeho realizace, bylo pro mne mimořádně přínosné a motivující. Tento projekt pro tříleté děti mi umožnil rozšířit vlastní schopnosti, jak efektivně umět zkombinovat teorii dohromady s praxí. Průběh tvorby bakalářské práce mi velmi pomohl zdokonalit i technické dovednosti, ale hlavně také psaní odborných textů. Celkově tedy mohu říci, že tvorba této práce mě obohatila o mnoho nových zkušeností a dovedností, které mi budou prospěšné v mém budoucím profesním životě a velmi ráda je využiji.

Do budoucna bych se velmi ráda zaměřila na tvorbu dalších takovýchto vzdělávacích programů, které budou podobné tomuto již vytvořenému a budou opět motivovány hudbou. Celkově mohu říci, že mým cílem je někdy i vytvořit vzdělávací program, který bude přínosný v předávání informací pro budoucí učitelky, ale rovněž zábavný a motivující vzhledem k propojení s hudbou.

Seznam použitých zdrojů

- Bettelheim, B. (2000). *Za tajemstvím pohádek*. Lidové noviny.
- Fichnová, K., & Szobiová, E. (2007). *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí*. Portál.
- Franz, M. -L. von. (2015). *Psychologický výklad pohádek* (čtvrté). Portál.
- Hazuková, H. (2014). Tvořivost. In H. Nádvorníková, B. Hanzová, H. Hazuková, R. Ležalová, S. Pišlová, Z. Štefánková, & A. Váchová, *Rozvíjíme vnímání a tvořivost dětí* (pp. 131-134). Dr. Josef Raabe.
- Hendl, J. (2012). *Kvalitativní výzkum* (třetí). Portál.
- Hlavsa, J. (1985). *Psychologické základy teorie tvorby*. Academia.
- Holas, M. (2013). *Psychologie hudby v profesionální hudební výchově* (druhé). AMU.
- Janovská, O. (1990). *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika): učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelek mateřských škol* (2. vyd). Státní pedagogické nakladatelství.
- Jenčková, E. (2005). *Hudba a pohyb ve škole* (druhé). Tandem.
- Jenčková, E. (2019). *Hudební pohádka* (páté). Tandem.
- Kopecký, J., Synek, J., & Zouhar, V. (2014). *Hudební hry jinak: hry se zvuky a elementární komponování: [slyšet jinak]*. Janáčkova akademie múzických umění v Brně.
- Kurková, L. (1990). Hudebně pohybové činnosti. In J. Zezula, O. Janovská, L. Kurková, & J. Budík, *Hudební výchova v mateřské škole* (druhé, pp. 176-177). Státní pedagogické nakladatelství.
- Lišková, M. (2006). *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Raabe.
- Luska, J. (2006). *Vývoj sluchu pro harmonii v ontogenezi*. Univerzita Palackého v Olomouci.

- Nádvorníková, H. (2022). *Kognitivní činnosti v předškolním vzdělávání* (druhé). Raabe.
- Nádvorníková, H. (2014). Vnímání. In: *Rozvíjíme vnímání a tvořivost dětí*. Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. 9–24.
- Opravilová, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Grada.
- Opravilová, E., & Gebhartová, V. (2011). *Rok v mateřské škole* (druhé). Portál.
- Pausewang, E. (1992). *100 her k rozvoji tvořivosti v předškolním a mladším školním věku* (přeložila Kristina Lišková). Portál.
- Piaget, J., & Vyskočilová, E. (2014). *Psychologie dítěte* (šesté). Portál.
- Poledňák, I. (2005). *Šestnáct kapítek z hudební psychologie*. Univerzita Palackého.
- Prostějovský, M. (2008). *Muzikál expres*. Větrné mlýny.
- Průcha, J., & Koťátková, S. (2013). *Předškolní pedagogika*. Portál.
- Raková, M., Štíplová, L., & Tichá, A. (2012). *Zpíváme a tvoříme s malými*. Edika.
- Richter, L. (2004). *Pohádka a divadlo*. Dobré divadlo dětem.
- Říčan, P. (2021). *Cesta životem: Vývojová psychologie* (čtvrté). Portál.
- Sedlák, F., & Váňová, H. (2016). *Hudební psychologie pro učitele* (druhé). Karolinum.
- Sedlák, F. (1974). *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. Supraphon.
- Sedlák, F. (1989). *Psychologie hudebních schopností a dovedností*. Supraphon.
- Sedlák, F. (1990). *Základy hudební psychologie: celostátní vysokoškolská učebnice*. SPN.
- Šímanovský, Z. (2011). *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie* (čtvrté). Portál.
- Tomášková, I. (2015). *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Portál.
- Žák, P. (2004). *Kreativita a její rozvoj*. Computer Press.

Internetové zdroje:

- Kusý, P. (2022, 7. listopadu). THE USE OF MUSIC THERAPY AND MUSIC PHILETICS IN SLOVAK KINDERGARTENS. In (pp. 3062-3070). <https://doi.org/10.21125/iceri.2022.0763>
- Wadiyo, W. (2015). Music As An Integrated Education Tool for Preschool Students. *Harmonia: Journal of Arts Research and Education*, 15(2). <https://doi.org/10.15294/harmonia.v15i2.4691>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Hudební pohádka „O ztracené ovečce“

Příloha č. 2 – Fotodokumentace z realizace programu

- Obrázek č. 1 – Zopakování postav pohádky
- Obrázek č. 2 – Zopakování postav pohádky
- Obrázek č. 3 – Kresba zvířátek
- Obrázek č. 4 – Kresba zvířátek
- Obrázek č. 5 – Pohybová hra „Na zvířátka“
- Obrázek č. 6 – Výroba vlastní loutky
- Obrázek č. 7 – Hudebně pohybová hra „Kudy běžela ovečka“
- Obrázek č. 8 – Hudebně pohybová hra „Kudy běžela ovečka“
- Obrázek č. 9 – Zahrajeme hlasy zvířátek-společná souhra s dětmi
- Obrázek č. 10 – Zahrajeme hlasy zvířátek-společná souhra s dětmi
- Obrázek č. 11 – Výroba vlastního hudebního nástroje
- Obrázek č. 12 – Hudební nástroje vystupují

Příloha č. 3 – Motivační obrázky

- Obrázek č. 1 – Kohout
- Obrázek č. 2 – Koník
- Obrázek č. 3 – Kravička
- Obrázek č. 4 – Pejsek Punťa
- Obrázek č. 5 – Kočička
- Obrázek č. 6 – Ovečka
- Obrázek č. 7 – Kamarádi

Příloha č. 1 – Hudební pohádka „O ztracené ovečce“

Pohádka „O ztracené ovečce“

Byl jednou jeden pěkný malý hospodářský dvůr. Ráno tam vždycky zakokrhal kohout a vzbudil ostatní zvířátka.

Popěvek č. 1

Kohout

Vstávejte spáči,
slunce už kráčí.

Ky ky ry ký ký,
ky ky ry ký ký.

Zdroj: Vlastní

Ze stáje potom zařehotal koník.

Popěvek č. 2

Koník

Zdraví vás koník,
co se rád honí.

Í ha ha í há,
í ha ha í há.

Zdroj: Vlastní

V chlévě zabučela kravička, která měla radost z krásného slunečného dne.

Popěvek č. 3

Kravička

Sluníčko už svítí,
na pastvě je kvítí.

Bů bů bů bů bů bů bů,
bů bů bů bů bů bů bů.

Zdroj: Vlastní

Ze své boudy se ozval také pejsek Punťa, byl to moc hodný pejsek a měl rád všechna zvířátka. Pejsek Punťa zaštěkal.

Popěvek č. 4

Pejsek Punťa

Na vycházku já se vypravím
a všechny vás pozdravím.

Ňaf Ňaf Ňaf Ňaf...

Zdroj: Vlastní

Ale ze stavení dnes stále ještě nikdo nevycházel.

Kočka čekala přede dveřmi na dědu tak dlouho, že jí začala být už dlouhá chvíle, a tak zamňoukala... Řekla si, že vyskočí na okno a podívá se dovnitř. Vyskočila na parapet a kouká a mňouká:

Popěvek č. 5

Kočička

Já kočička chlupatá,
mňoukám stále u okna.

Mňau, mňau, mňau, mňau...

Zdroj: Vlastní

Vidí nemocného dědečka. Pejsek štěkal, aby vzbudil vnoučka Péťu.

Péťa vykoukl z okna a měl radost, že je krásný den. Nemocný děda mu dal za úkol, že se dnes má o zvířátka postarat sám. Péťa má radost, protože to už od dědy umí.

Hned kočičce nalil mlíčko, ta mu zamňoukala k poděkování. Puntovi nasypal do misky a ten mu taky poděkoval štěknutím. Potom Péťa zaběhl do stáje doplnit koníkovi vodu a seno i kravičce do chléva-to bylo spokojeného řehtání a bučení!

Když se však přiblížil k ovčí ohradce, bylo tam ticho a ovečka nikde. Viděl pootevřená vrátka. Co teď? Dědeček nemocný, musí ovečku najít sám, snad nebude daleko. Vezme si na pomoc Puntů. Uvázal ho na vodítko a pejsek už ho vedl na louku za statkem. Za chvíli už slyšeli slabounké bečení zatoulané ovečky.

Popěvek č. 6

Ovečka

Drží mě větvičky,
bolí mě nožičky.

Bé bé bé bé bé bé,
bé bé bé bé bé bé.

Zdroj: Vlastní

V tu chvíli Punťa hlasitě štěkal u hustých ostružin, kde ovečka uvízla v trní. Naštěstí měl Péťa v kapse pracovní rukavice a ovečku vysvobodil. Šli radostně nazpátek a ovečka s bečením rovnou do své ohrádky k vodě a senu.

To už děda koukal a spokojeně pokyvoval na zápraží domku, jak má šikovného vnuka.

Popěvek č. 7

Kamarádi

Dobře se nám daří,
když se správně hospodaří.
My se máme rádi,
protože jsme kamarádi.

Zdroj: Vlastní

Příloha č. 2 – Fotodokumentace z realizace programu

Obrázek č. 1 Zopakování postav pohádky

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 2 Zopakování postav pohádky

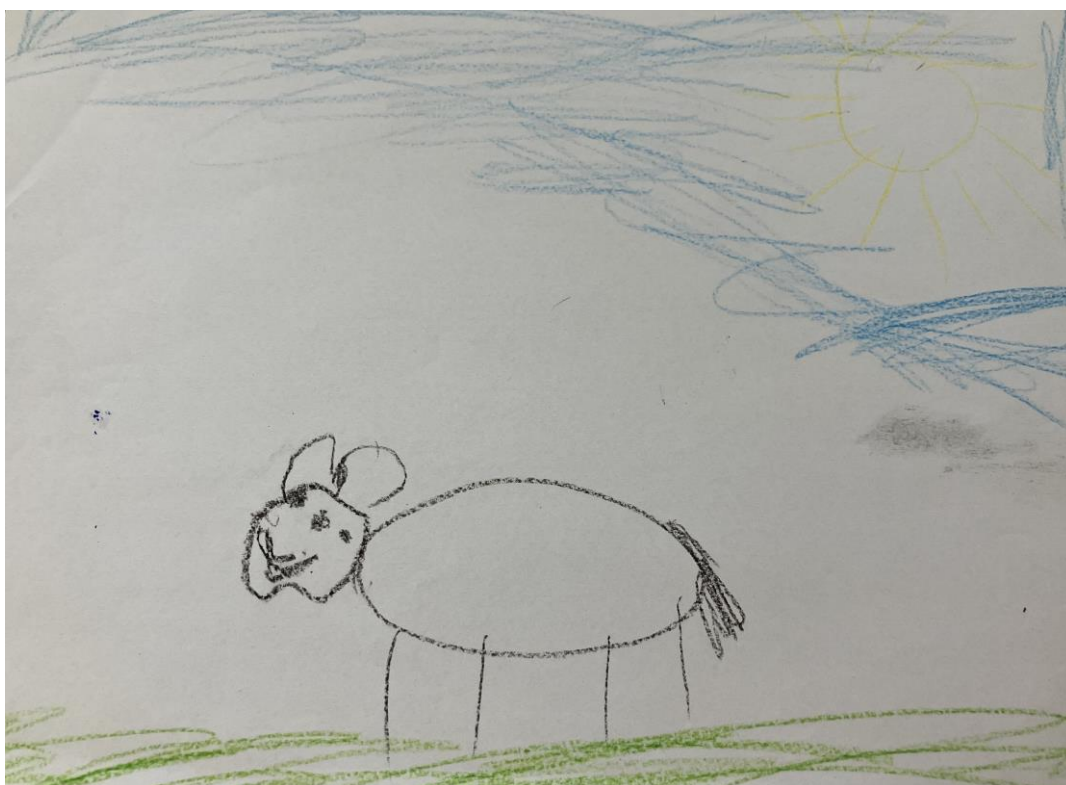
Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 3 Kresba zvířátek

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 4 Kresba zvířátek

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 5 Pohybová hra „Na zvířátka“

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 6 Výroba vlastní loutky

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 7 Hudebně pohybová hra „Kudy běžela ovečka“

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 8 Hudebně pohybová hra „Kudy běžela ovečka“

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 9 Zahrajeme hlasy zvířátek-společná souhra s dětmi

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 10 Zahrajeme hlasy zvířátek-společná souhra s dětmi

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 11 Výroba vlastního hudebního nástroje

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 12 Hudební nástroje vystupují

Zdroj: Vlastní

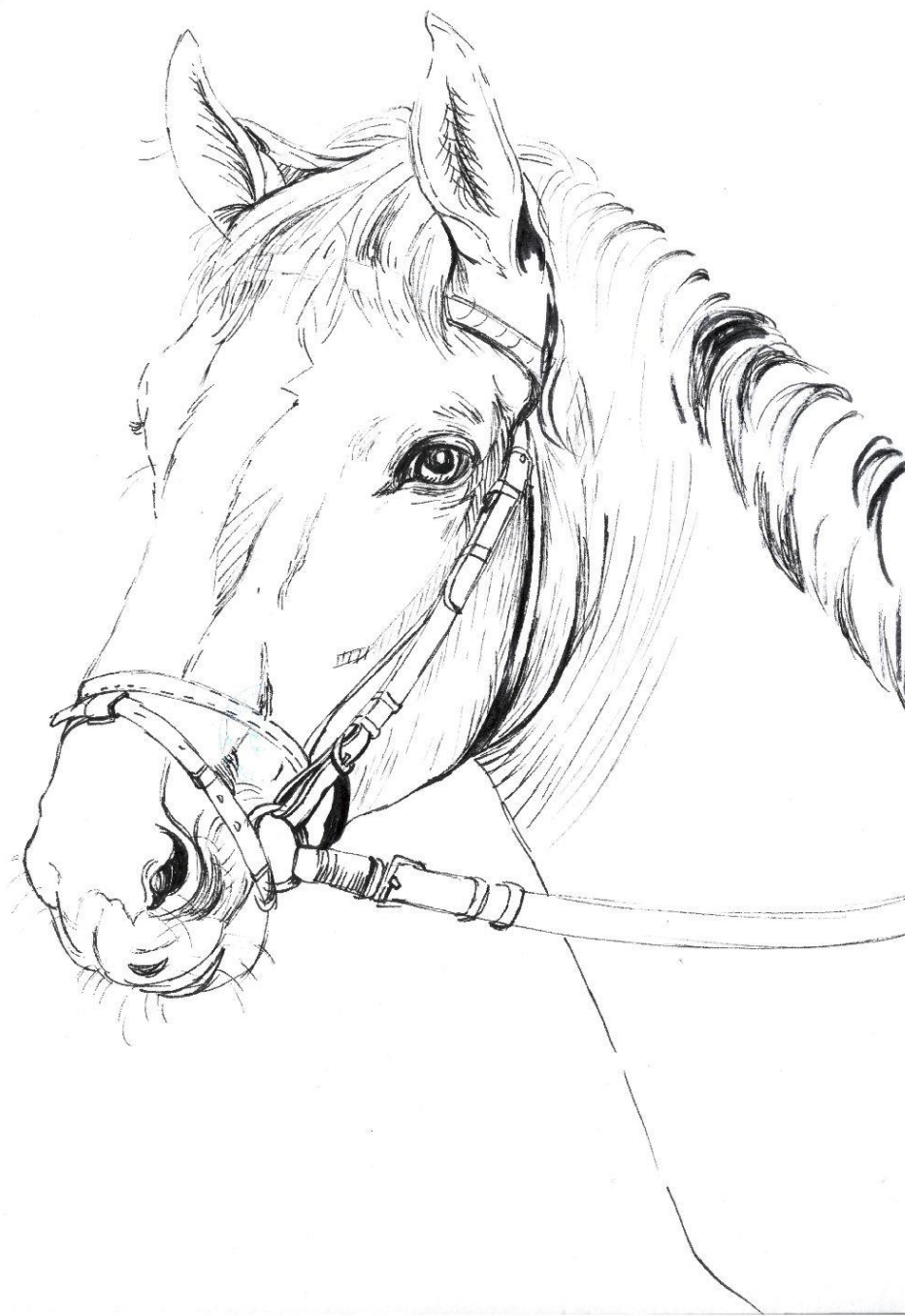
Příloha č. 3 – Motivační obrázky

Obrázek č. 1 Kohout

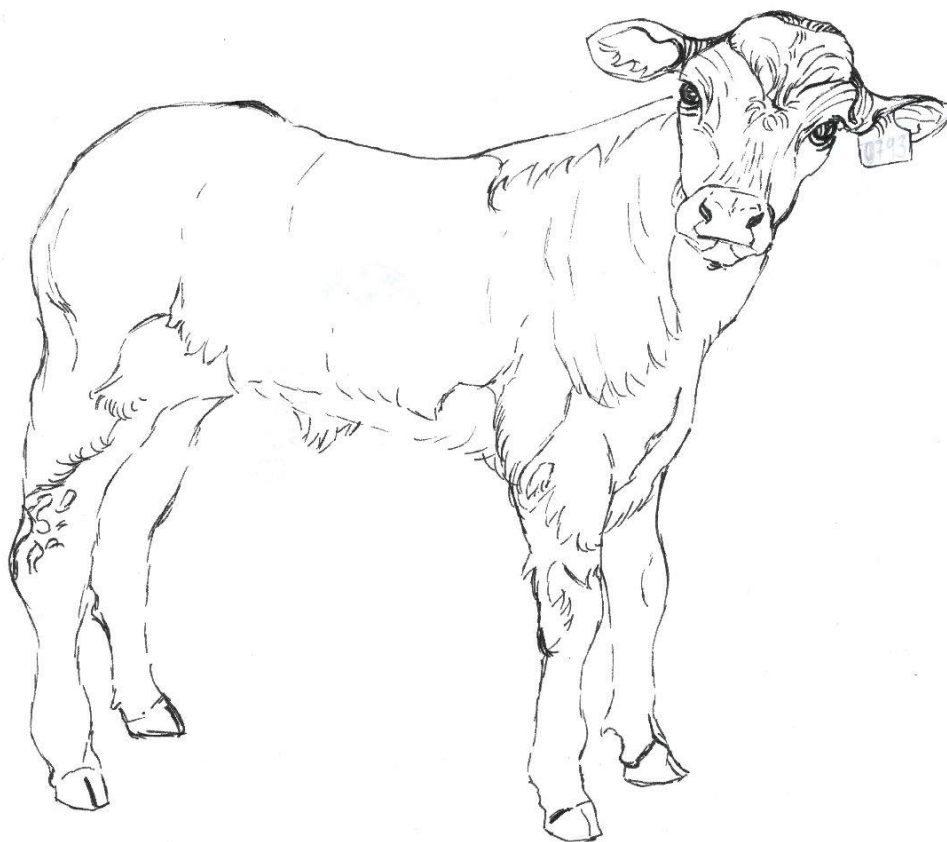
Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 2 Koník

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 3 Kravička

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 4 Pejsek Punťa

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 5 Kočka

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 6 Ovečka

Zdroj: Vlastní

Obrázek č. 7 Kamarádi

Zdroj: Vlastní